

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว
ในจังหวัดเชียงราย

Problems and legal measures concerning tourism management
in Chiang Rai

โดย อารีรัตน์ โกสิทธิ์ และคณะ

กรกฎาคม 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว
ในจังหวัดเชียงราย

Problems and legal measures concerning tourism management
in Chiang Rai

โดย อาริรัตน์ โกสิทธิ์ และคณะ

กรกฎาคม 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว
ในจังหวัดเชียงราย

Problems and legal measures concerning tourism management
in Chiang Rai

คณะผู้วิจัย
อารีรัตน์ โกสิทธิ์
ดามร คำไตรย์

สังกัด
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ชุดโครงการการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน
กลุ่มจังหวัดล้านนา

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงรายเล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของ คุณอุดม อ่อนนวล ผู้อำนวยการ สำนักงานท่องเที่ยว กีฬา และสันทนาการจังหวัดเชียงราย ที่รับเป็นผู้ใช้งานวิจัยชิ้นนี้ และได้สละ เวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่างๆ อันเป็นประโยชน์ รวมทั้งให้เกียรติเป็น ประธานในงานสัมมนาระดมความคิดเห็นที่ทางคณะผู้วิจัยได้จัดขึ้น คณะผู้วิจัยจึงขอกราบ ขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณสรียา บุญมาก ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 2 ที่ได้กรุณารับเป็นผู้ใช้งาน วิจัย และเป็นพี่ที่ปรึกษา โดยตลอดระยะเวลาในการเขียนงานวิจัยนี้ท่านได้ให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ รวมทั้งช่วยชี้แนะแนวทางในการเขียนงานวิจัยซึ่งนับว่ามีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มาฆะ ชิตตะสังคะ ที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, คุณสมเกียรติ ชื่นธีระวงศ์ นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย, คุณวรศักดิ์ ทาคำฟู ประธานชมรมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงราย, พ.ต.ท.ยุทธสิทธิ์ บุญกล้า สารวัตรตำรวจท่องเที่ยว และคุณหัสตินันท์ธร สองสมุทร ประชาสัมพันธ์สมาคมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย ซึ่งทุกท่านเสียสละเวลามาร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ ข้อเสนอแนะต่างๆ ข้อมูลที่ได้รับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเขียนงานวิจัย และบุคคลสำคัญอีก ท่านหนึ่งคือ คุณวิริยา ลาสกุล ที่ช่วยแปลบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษให้

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และครูบาอาจารย์ ซึ่งให้การอบรม สั่งสอนและเป็นผู้ประศาสน์วิชา หากงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง คณะผู้วิจัย ขอกราบเป็นกตเวทิต์คุณแก่บิดามารดาและครูบาอาจารย์ แต่หากงานวิจัยฉบับนี้มีความบกพร่อง ประการใด คณะผู้วิจัยขอน้อมรับไว้

อารีรัตน์ โกสิทธิ์

ดามร คำไตรย์

กรกฎาคม 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีทุนทางด้านการท่องเที่ยวสูง แต่ยังขาดการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ดี ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นหมวดหมู่ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม มลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว ภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย การบุกรุกแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ฯลฯ เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับผู้ให้บริการท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งเป็นสองส่วน ได้แก่ ภาครัฐยังมีปัญหาเรื่องการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดปัญหา ในปัจจุบันยังมีกลไกที่ยังยาก เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว ส่วนภาคเอกชน เช่น บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ยังมีปัญหาเรื่องผู้ที่ให้บริการบางส่วนไม่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงค่าธรรมเนียมในการประกอบวิชาชีพ ฯลฯ เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักท่องเที่ยวเอง ทั้งในส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีการปลอมเอกสารเพื่อทำการเข้าเมืองและปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดบริเวณชายแดน ฯลฯ เป็นต้น ประกอบกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันนั้นยังคงดำเนินการภายใต้กฎหมายเท่าที่มีอยู่และเท่าที่เจ้าหน้าที่สามารถจะดำเนินการได้ ซึ่งทำให้ปัญหาต่างๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้ว พบว่ามีกฎหมายที่กำหนดเรื่องต่างๆ ไว้บ้างอยู่พอสมควรแล้ว แต่ยังติดปัญหาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งยังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามในปัญหาบางประเด็นก็ยังไม่มียกกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้ได้ หรืออาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยกฎหมายแต่ประการเดียว เช่น ปัญหาเรื่องการคมนาคมขนส่งเพื่อเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว อาจทำการแก้ไขได้โดยการจัดทำนโยบายในระดับจังหวัดเพื่อสนับสนุนการอำนวยความสะดวกดังกล่าว หรือในกรณีการจัดทำสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดเชียงรายอาจไม่สามารถแก้ไขได้โดยทางกฎหมาย แต่อาจดำเนินการทางนโยบายได้ ซึ่งจะเป็นแนวทางที่อาจดำเนินการต่อไปในอนาคตได้

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางด้านการจัดการท่องเที่ยวนั้น จังหวัดเชียงรายได้มีการวางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวตามแนวทางของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อเป็นการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเดิมที่มีปัญหาให้กลับมาเป็นการท่องเที่ยวที่ดี และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เกิดขึ้น

เพื่อสร้างศักยภาพในการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีโครงการรองรับยุทธศาสตร์ดังกล่าวมากมาย นับว่าเป็นแนวโน้มที่ดีสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยได้ วิเคราะห์ภาพรวมการท่องเที่ยวทั้งหมดแล้ว ประกอบกับความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว จึงเห็นว่าการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายนั้นควรมีการปรับปรุงแก้ไขในบางประการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการท่องเที่ยว และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการท่องเที่ยวต่อไป ซึ่งแนวทางที่ควรจะมีการแก้ไขต่อไปในอนาคต ได้แก่ ส่วนของปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการสร้างระเบียบปฏิบัติต่อสถานที่ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องการรักษาความปลอดภัยและการรักษาความสะอาด และให้มีเจ้าหน้าที่ประจำสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งเพื่อดูแลรักษาและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ควรมีการกำหนดให้มีการปิดปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งเป็นช่วงเวลาหนึ่งบ้าง เพื่อดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และสภาพของสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์อยู่เสมอ ควรมีการทบทวนกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการเมืองในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกสถานที่ท่องเที่ยว และเพื่อสร้างภูมิทัศน์ที่ดีสำหรับสถานที่ท่องเที่ยว ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับผู้ให้บริการนั้น ภาครัฐเองจะต้องพยายามจัดให้มีโครงการ One Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ การจัดพื้นที่จุดพักนักท่องเที่ยวก่อนที่จะเดินทางเข้าประเทศไทย โดยให้นักท่องเที่ยวพักที่จุดเดียวและมีการตรวจเอกสารทุกขั้นตอนจนเสร็จเรียบร้อย โครงการรับแจ้งเรื่องร้องเรียนของนักท่องเที่ยวเมื่อประสบปัญหาให้สามารถแจ้ง ณ จุดเดียว และสามารถดำเนินการจนเสร็จสิ้นได้ นอกจากนั้น ควรมีการสนับสนุนงบประมาณการท่องเที่ยวให้แก่หน่วยงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ส่วนของภาคเอกชนนั้น จะต้องสร้างมาตรการในการควบคุมและตรวจตราการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในจังหวัดเชียงรายให้มีเข้มงวดมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาบริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์เถื่อน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการเอารักเอาเปรียบนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังควรสร้างมาตรการตรวจตราที่เข้มงวดในเรื่องการควบคุมสถานบริการในจังหวัดเชียงรายให้มากขึ้น ควรมีการสร้างหน่วยงานย่อยในการบังคับใช้และตรวจตราตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อป้องกันการเอารักเอาเปรียบนักท่องเที่ยวทั้งในแง่ของการโกงราคาค่าบริการ และการขายสินค้าไม่มีคุณภาพให้นักท่องเที่ยว และ

จะต้องส่งเสริมให้มัคคุเทศก์ชาวไทยคำนึงถึงการรักษาเอกลักษณ์ของศิลปะและวัฒนธรรมไทยให้มากขึ้น เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าต่างชาติเข้าใจเอกลักษณ์ความเป็นไทยมากขึ้น ในส่วนของปัญหาอันเกิดจากนักท่องเที่ยว ควรมีการควบคุมเรื่องการตรวจตราเอกสารของนักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวปลอมแปลงเอกสารเพื่อเดินทางเข้าประเทศและเน้นมาตรการเพื่อตรวจสิ่งเสพติดจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG48O0021

ชื่อโครงการ : ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัด
เชียงราย

ชื่อนักวิจัย : อารีรัตน์ โกสิทิ, ดามร คำไตรย์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

E-mail Address : areerat_kosit@hotmail.com, eusebio_dk@yahoo.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 กันยายน 2548 – 31 สิงหาคม 2549

จังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายประเภทด้วยกัน อาทิเช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถานที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม รวมทั้งงานศิลปะจากกลุ่มศิลปินทั้งหลาย จากสิ่งต่างๆ เหล่านี้ นับได้ว่าจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพที่สูงในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ทางด้านการท่องเที่ยวแก่จังหวัดเชียงราย

อย่างไรก็ตาม จากกระแสการหลั่งไหลของบรรดานักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดเชียงราย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการและมีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของอาหารหรือสินค้าที่ขายแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาการก่อสร้างอาคารสถานที่ต่างๆ ซึ่งไม่เป็นระเบียบ ทำให้บดบังทัศนียภาพ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบการขนส่งมีการโกงราคาค่าโดยสารแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาความเสื่อมโทรมที่จะเกิดจากแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาการจัดการกับขยะมูลฝอยหรือน้ำเสียจากสถานบริการหรือโรงแรมต่างๆ รวมถึงปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ดังนั้น เพื่อที่จะขจัดปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและรวมทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงสภาพปัญหาและมาตรการทางกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะสามารถเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่อไปในอนาคต

คำหลัก : กฎหมาย, การท่องเที่ยว, เชียงราย

ABSTRACT

Project Code : RDG48O0021

Project Title : Problems and legal measures concerning tourism management
in Chiang Rai

Investigators : Kosit A, Kamtraï D
Mae Fah Luang University

E-mail Address : areerat.kosit@hotmail.com, eusebio.dk@yahoo.com

Project Duration : 1 September 2005 – 30 August 2006

There are different places for serving touring management in Chiang Rai province such as Tropicana forests, beautiful Kok River, Mae Korn waterfall as the most and unique spectacular natural places, the historic and religious resources and cultural and handcraft centers. These are the crucial features that engine this province to meet a highest capacity for both of in-bound and out-bound tourism.

However, the significant changes in Chiang Rai are an unexpected outcome from the dramatic growth in touring. This is because the negative impact in the rapid extension from the city to the rural remote areas and the local people's way of life. The most crucial problems usually caused from the above phenomena are such as foods and souvenirs for feeding the touring industry tending to be under the standards, the constructions are possibly out of order diluting the fantastic not follow the good ways of business, the recession in renovation and improvement of touring spectacular places, transportation systems can clearly not follow the good ways of business, the recession in renovation and improvement of touring places, poor ways of sewing and cleaning systems, and including the problems of government agencies that may lead a huge obstacle for growing this type of business. Thus, for solving those problems which have been occurred since the early stage of this industry and revering the concerning points that may be issued in the near future, the study on the referred topics are to be required and

necessary, so as to, the effective ways of measurements and relating laws and regulations for driving this industry into the suitable and effective track must be pointed out. As a result, the study may bring about a great solution for contributing capacity in tourism industry for this province, Chiang Rai.

Keyword : Legal, Tourism, Chiang Rai

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
Abstract	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 สมมติฐาน	2
1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.4 คำถามการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
1.6 ขอบเขตของการวิจัย....	3
1.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	4
1.8 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	5
1.9 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.10 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ.....	6
1.11 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	6
บทที่ 2 บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.1.1 ทฤษฎีเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	7
2.1.2 หลักการเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม	10
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับการท่องเที่ยว	18
2.2.1 กฎหมายกับการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐ	19
2.2.2 กฎหมายกับการก่อตั้งสถาบันในการจัดการท่องเที่ยว	21
2.2.3 กฎหมายกับการรักษาศิลปะและวัฒนธรรม	22

2.2.4 กฎหมายกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	23
2.2.5 กฎหมายกับการควบคุมการเดินทางเข้า-ออกประเทศ	23
2.3 ทบทวนวรรณกรรม	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
3.1 กลุ่มตัวอย่าง.....	35
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	36
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	38
บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
5.1 สรุปผลการวิจัย	78
5.2 อภิปรายผลการศึกษาวิจัย	79
5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	80
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522	
ภาคผนวก ข. พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535	
ภาคผนวก ค. กำหนดการสัมมนา	
ภาคผนวก ง.ถอดเทปประกอบการสัมมนา	
ภาคผนวก จ.ภาพประกอบการสัมมนา	
ภาคผนวก ฉ.บทความการวิจัย	
ภาคผนวก ช.ประวัติผู้วิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

เชียงรายเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทย ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ริมฝั่งแม่น้ำหลายสาย พื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันมาก สภาพธรรมชาติปกคลุมด้วยป่าไม้นานาพันธุ์ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายประเภทด้วยกัน อาทิเช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น วนอุทยานน้ำตกขุนกรณ์ น้ำตกห้วยแม่จ้าย สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ดอยวาวี อุทยานแห่งชาติดอยหลวง ภูชี้ฟ้า สวนแม่ฟ้าหลวง ดอยหัวแม่คำ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ และศาสนสถานที่เลื่องชื่อ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจดีย์หลวง โบราณสถานม่อนผาต้าย วนอุทยานประวัติศาสตร์เวียงรุ้ง วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดพระธาตุจอมกิตติ วัดพระเจ้าล้านทอง วัดพระธาตุดอยภูแก้ว วัดร่องขุน เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม รวมทั้งงานศิลปะจากกลุ่มศิลปินทั้งหลาย เช่น งานวัฒนธรรมสัมพันธ์ลุ่มน้ำโขง ผลิตภัณฑ์เซรามิกจากดอยดินแดง กลุ่มทอผ้าบ้านหาดบ้าย (ไทยลื้อ) หมู่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร ท่าเรือบัค เป็นต้น

จากแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เหล่านี้ ทำให้บรรดานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศพากันมาท่องเที่ยวยังจังหวัดเชียงรายไม่ขาดสาย โดยสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเชียงรายในปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,013,946 คน จำแนกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 661,370 คน และชาวต่างประเทศ 352,576 คน และในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวนทั้งสิ้น 988,989 คน จำแนกเป็นชาวไทย 708,794 และชาวต่างประเทศ 280,195 คน ส่วนในปีที่ผ่านมาคือ พ.ศ. 2547 มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเชียงรายเป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,072,872 คน โดยจำแนกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 792,961 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 279,911 คน (http://www2.tat.or.th/stat/web/static_tst.php) จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวนับล้านคนที่มาเยือนเชียงราย นับเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวที่สูงจังหวัดหนึ่ง และสร้างรายได้ทางด้านการท่องเที่ยวแก่จังหวัดเชียงรายจำนวนมาก

จากกระแสการหลั่งไหลของบรรดานักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดเชียงราย แม้ว่าจะเกิดผลดี กล่าวคือก่อให้เกิดรายได้จำนวนมหาศาล แต่ผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบและเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ในจังหวัดเชียงราย เช่น ปัญหาการก่อสร้างอาคารสถานที่ต่างๆ ซึ่งไม่เป็นระเบียบ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบการขนส่ง ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของอาหารหรือสินค้าที่ขายแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาความเสื่อมโทรมที่จะเกิดแก่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ปัญหาการจัดการกับขยะมูลฝอยหรือน้ำเสียจากสถานบริการหรือโรงแรมต่างๆ รวมถึงปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะ เป็นอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ดังนั้น เพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และรวมทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และหามาตรการทางกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะสามารถเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่อไปในอนาคต

1.2 สมมติฐาน

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีทุนทางด้านการท่องเที่ยวสูง แต่ยังขาดการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ดี ประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ จึงทำให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ ดังนั้นจึงต้องหามาตรการทางด้านกฎหมายที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้บังคับ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้ดียิ่งขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแนวทางในเชิงกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
- 3. เพื่อเสนอมาตรการที่เป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพการ ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

1.4 คำถามการวิจัย

1. สภาพกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเป็นอย่างไรบ้าง
2. ปัจจุบันจังหวัดเชียงรายมีอุปสรรคทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง
3. มีแนวทางใดหรือไม่ที่สามารถจะพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ด้วยความสมัครใจ ด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ (นิคม จารุมณี, 2544)

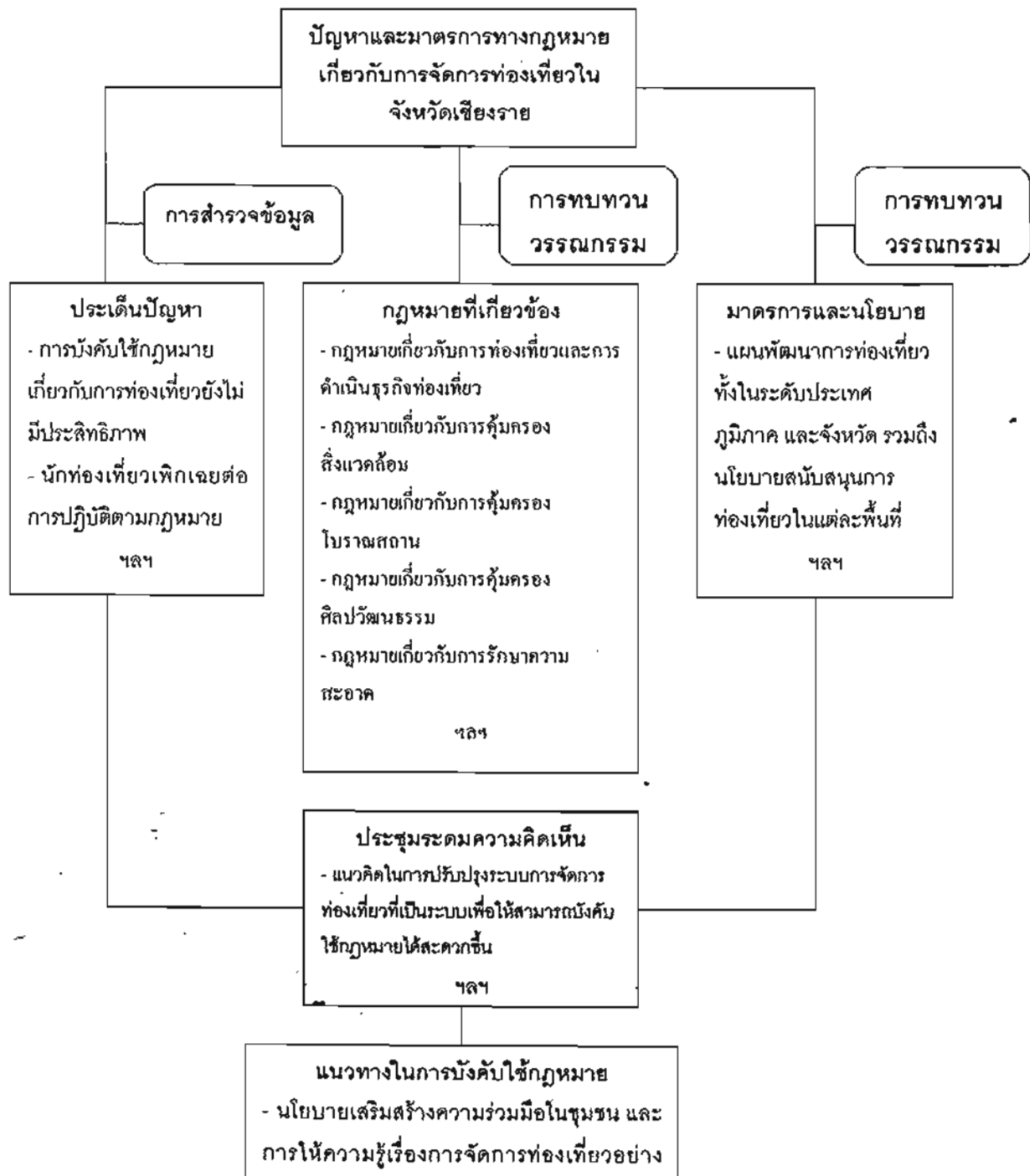
การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง ระบบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่สามารถควบคุม และอำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยวได้

กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หมายถึง กฎหมายที่นำมาบังคับใช้ และมีผลกับการท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้จะศึกษากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเท่าที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดเชียงราย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยว กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน ฯลฯ โดยขอบเขตพื้นที่ที่จะศึกษาปัญหา คือ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน โดยเก็บข้อมูลจากการประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

1.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

1.8 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

1.8.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

การเก็บข้อมูลจากเอกสารนั้น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเอกสารทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี นโยบาย มาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตลอดจนแผนการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์มากที่สุด

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน

1.8.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้การบรรยาย โดยเปรียบเทียบกฎหมาย มาตรการทางกฎหมาย กับข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในจังหวัดเชียงราย

1.8.3 การจัดทำข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์มาทำการพิจารณาและจัดทำเป็นข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายที่มีความเหมาะสม เพื่อเผยแพร่แก่องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายต่อไป

1.9 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาที่แท้จริงของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
2. ทราบแนวทางในการกำหนดมาตรการทางด้านกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
3. สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนามาตรการทางด้านกฎหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้

1.10 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1. ทำให้เข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริงเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
2. สามารถสร้างมาตรการทางด้านกฎหมายที่จะช่วยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเพื่อเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวได้
3. สามารถกำหนดมาตรการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไปได้

1.11 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลในระยะสั้น

- 1) ใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน
- 2) สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

2. ผลในระยะยาว

- 1) ใช้เป็นแนวทางสร้างนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อจังหวัดเชียงรายในอนาคต
- 2) ช่วยทำให้การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ ของคณะผู้วิจัย พบว่าเป็นการยากที่จะระบุถึงทฤษฎีที่แท้จริงของการท่องเที่ยวโดยตรงได้อย่างชัดเจน เนื่องจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเท่าที่ปรากฏนั้นมักเป็นทฤษฎีหลักการ หรือแนวคิดที่มาจากทฤษฎีของศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ซึ่งจากการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ของทฤษฎี แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวออกมาดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อาจกล่าวได้ว่าหลักการเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้เป็นการนำแนวคิดของ 2 หลักการให้มาบรรจบกัน คือ แนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน มารวมกับแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระแสการพัฒนายั่งยืนของโลกเกิดขึ้นเมื่อครั้งมีการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก หรือ "Earth Summit" เมื่อปี พ.ศ. 2535 ที่ เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล มีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วย

- (1) กระแสความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
- (2) กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้
- (3) กระแสความต้องการพัฒนาคน

จากกระแสการพัฒนาทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยว และระบบการจัดการท่องเที่ยวในการริเริ่มการแสวงหาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและทดแทนการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) แบบเดิมๆ ที่เคยปฏิบัติกันมาในอดีต (ลินด์ สโรบล, ประชาคมวิจัย ฉบับที่ 57 หน้า 15 - 21)

นิยามของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศ (ศุภวรรณ โพธิ์นาค, 2545) โดยจะต้องเกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด (แล ล่อง ท่องนิเวศ, 2544) อีกด้วย

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น มีผู้ให้คำขยายความหลักการเบื้องต้น ดังนี้

- 1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
- 2) การลดการบริโภคที่มากเกินไป และการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
- 3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว
- 5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย
- 6) การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวอีกด้วย
- 7) การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ไข ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8) การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดคล้องแนวคิดและวิถีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน
ต่อบุคลากรท้องถิ่นในทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9) การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและ
เคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับ
ความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10) การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ไข
ปัญหา และเกิดผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน (ศุภวรรณ โพธิ์นาค, หน้า
21-22)

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาถึงหลักการที่เป็นการขยายความของความหมายเรื่องการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้ว จะพบว่าจุดประสงค์ที่เป็นหลักสำคัญคือแนวคิดเรื่องการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาว โดยการพัฒนาทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ
ท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น จากหลักการ
ทั้งหมดเราอาจสรุปทฤษฎีเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญได้ดังนี้ คือ

1) การท่องเที่ยวจะต้องเริ่มไปพร้อมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างกว้างขวาง และ
ชุมชนจะต้องมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย

2) การท่องเที่ยวควรจะนำมาซึ่งคุณภาพของการจ้างแรงงานในชุมชนนั้นๆ และควรมี
การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว

3) ควรมีแนวทางการปฏิบัติสำหรับการท่องเที่ยวในทุกระดับ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาค
และท้องถิ่น โดยอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศอันเป็นที่ยอมรับ และควรมีแนวทางใน
การจัดการท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบ การตรวจตราผลกระทบต่างๆ ที่เพิ่มขึ้น และจำกัดความ
เปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้

4) จะต้องมีการสร้างองค์ความรู้และโครงการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความสามารถใน
การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (<http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/etour-principles.html>)

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะต้องเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดโดยมุ่งสู่
ความยั่งยืน กล่าวโดยสรุปคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยม

เยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม จะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ (ศุภวรรณ โพธิ์นาค, หน้า 22) และเมื่อการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืนแล้ว ย่อมเป็นส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

2.1.2 หลักการเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นมาจากการที่รูปแบบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาแต่เดิมนั้น ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวน้อยมากหรือแทบจะไม่ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเลย แต่กลับเป็นผู้ที่ต้องรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวหลายประการ ทั้งจากการที่มลภาวะเพิ่มขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ฯลฯ จึงมีการสร้างแนวคิดใหม่เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากขึ้น และเป็นการสร้างโจทย์ใหม่ว่า “การท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างไร” (พจนา สวนศรี, 2546) โดยการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมนั้นมีความหมายและองค์ประกอบดังที่จะได้กล่าวต่อไป ดังนี้

ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนา สวนศรี, หน้า 14)

อย่างไรก็ดีความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีหลักการคือชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ได้มีชื่ออื่นๆ ที่ใกล้เคียง ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) - การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community Based Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco and Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวแบบพักบ้านชาวบ้าน (Home stay) (พจนา สวนศรี, หน้า 13) ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าไม่ว่าจะใช้ชื่อว่าอย่างไรก็ตาม แต่แนวคิดหรือหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวที่มีชื่อคล้ายคลึงกันดังที่กล่าวข้างต้น

ล้วนแล้วแต่มีแนวคิดที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือการจัดการท่องเที่ยว นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนร่วมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวไปพร้อมกับชุมชนด้วย โดยทั้งสองกลุ่มจะต้องมีส่วนร่วมกันในการอนุรักษ์ สงวน หรือดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว อันครอบคลุมถึงการคำนึงถึงการรักษาสีเขียวแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว และสามารถแสวงประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งในแง่ของ ความบันเทิง และสาระความรู้จากแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อ สถานที่ท่องเที่ยว และชุมชนของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการท่องเที่ยวอย่างสูงสุด และเป็นการสร้างประโยชน์แก่ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น จากแนวคิดหลักร่วมกันดังที่ได้กล่าวมา ชื่อที่ใกล้เคียงกับแนวคิดดังกล่าวที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะสอดคล้องที่สุดคือ คำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม” และใช้ชื่ออื่นๆ ที่ใกล้เคียงมาเป็นเรื่องอธิบายถึงหลักการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป โดยใช้แนวคิดหลักร่วมกันดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยมีหลักการสำคัญ คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (พจนานุกรม, หน้า 12)

ทั้งนี้ก็เพื่อให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยเป็นการเรียนรู้ และปฏิบัติร่วมกันไปพร้อมกัน

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 4 ประการด้วยกัน คือ

1. องค์ประกอบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

สาระสำคัญขององค์ประกอบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม คือ ชุมชนจะต้องมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. องค์ประกอบทางด้านองค์กรชุมชน

สิ่งสำคัญขององค์กรชุมชน คือ ชุมชนจะต้องมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีผู้มีความรู้และมีทักษะในเรื่องต่างๆ ที่หลากหลายและชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้วย

3. องค์ประกอบทางการจัดการ

สำหรับองค์ประกอบทางการจัดการนั้น จำเป็นจะต้องมีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. องค์ประกอบทางการเรียนรู้

องค์ประกอบทางการเรียนรู้นั้นจะต้องมีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และมีการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน (พจนานุกรม, หน้า 15)

อย่างไรก็ดี ในความหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดเดียวกันนั้น มีผู้ให้ชื่อเรียกที่หลากหลายแตกต่างกัน จึงควรทำความเข้าใจถึงหลักการของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ที่มีชื่อแตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่หลายประเทศให้ความสนใจ ทั้งนี้เนื่องจากหลายฝ่ายจากเห็นว่าการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวนี้จะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับการศึกษาหรือการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวไปพร้อมกันด้วย (สุภาวรรณ โพธิ์นาค, หน้า 23)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มีผู้ให้นิยามความหมายของคำว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้หลายความหมาย ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ (สุภาวรรณ โพธิ์นาค, หน้า 23)

Hector Ceballos - Lascuriain แห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการอนุรักษ์ ซึ่งนับว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการประชุมที่ประเทศเม็กซิโกเมื่อ ค.ศ. 1988 ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น (<http://kiskeya-alternative.org/repdom/abstracts-rd2000.html>)

Elizabeth Boo ให้ความหมายว่า คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (พจนนา สวนศรี, 2546)

The Eco-Tourism Society ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น (พจนา สวนศรี, หน้า 24)

โดยสรุปแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ น่าจะหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจัดได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่จำกัดโดยรูปแบบ สถานที่ และกลุ่มนักท่องเที่ยว แต่ไม่ใช่เป็นระบบของการจัดการท่องเที่ยวที่จะช่วยก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีระบบการจัดการที่ดีตามหลักการที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางการท่องเที่ยวในทางที่ดีขึ้น และหากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็น สิ่งหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มุ่งเน้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่อาจส่งเสริมการท่องเที่ยวให้พัฒนามากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ด้านพื้นที่ จะต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
2. ด้านการจัดการ ต้องมีการจัดการอย่างยั่งยืน มีการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
3. สำหรับด้านกิจกรรมและกระบวนการของการท่องเที่ยวนั้น จะต้องมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ และมีการสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนท้องถิ่น
4. ในด้านการมีส่วนร่วม จะต้องให้ชุมชนและประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม มีการกระจายรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ยังจะต้องมีผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวนำกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วย (พจนา สวนศรี, หน้า 16)

ดังที่ได้กล่าวในเบื้องต้นว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี จะทำให้ได้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว สร้างการเรียนรู้และความตระหนักในความสำคัญทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นเสมือนแหล่งกำเนิดของชีวิตและระบบนิเวศ อันจะนำไปสู่แนวทางเพื่อการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

2) ทฤษฎีเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งทั้งหมดต่างก็มุ่งไปที่ประเด็นของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเป็นความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเป็นการสร้างตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษารเรียนรู้ และการพัฒนาคน โดยแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพียงแต่เป็นการเรียกชื่อที่ต่างกันเท่านั้น หากจะให้นิยามที่ชัดเจนขึ้นย่อมหมายถึงลักษณะการท่องเที่ยวที่เป็นทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานความคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ (http://www.trf.or.th/tips/x.asp?Art_ID=51)

3) แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยการท่องเที่ยวรูปแบบนี้นักท่องเที่ยวจะได้ทั้งความเพลิดเพลินและสามารถนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้ เหนืออื่นใดนี้คือการได้หวนกลับไปค้นหา เรียนรู้ เข้าใจ ภาควิชาภูมิกับอาชีพเกษตรกรรม รากฐานของแผ่นดินไทย ที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิดปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเกษตรกรไทย ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ชนบวรธรรมนิยม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม บริหารจัดการโดยเกษตรกรหรือชุมชน ความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชิม ชี้อผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก่อเกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว ทั้งยังส่งผลให้เกิด

รายได้แก่ชุมชน จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว (http://www.geocities.com/agrotour_t/meaning.html)

โดยนิยามแล้ว การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น (<http://www.greenzonethailand.com>) ทั้งนี้โดยคงแนวคิดในการมุ่งตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นๆ ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้สามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานที่สุด

4) ทฤษฎีเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย ถือเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเป็นการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยว 2 ลักษณะคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ซึ่งมีแนวคิดร่วมกันตรงที่เป็นการท่องเที่ยวไปในสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยนิยามของการท่องเที่ยวแบบผจญภัย เป็นดังนี้

การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนจะเข้าไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำ ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่ (<http://www.greenzonethailand.com>)

ทั้งนี้ หากเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย จะต้องมีการเพิ่มเติมวัตถุประสงค์เข้าไปอีกคือจะต้องเป็นไปเพื่อการศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบ

นิเวศ อันเป็นแนวทางพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย ซึ่งจะทำให้แนวคิดของทั้ง 2 รูปแบบการท่องเที่ยวมาบรรจบกันลงในแนวคิดร่วมกัน

5) แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวแบบพักบ้านชาวบ้าน

การท่องเที่ยวโดยพักบ้านชาวบ้าน (Home stay) เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการที่พักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้เรื่องการพักบ้านชาวบ้านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบ้านสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ และยังเป็นการกลั่นกรองนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งหากนักท่องเที่ยวยอมรับเรื่องการนอนพักบ้านชาวบ้าน ซึ่งโดยปกติแล้วก็ไม่สะดวกมากนักหากเทียบกับโรงแรมหรือรีสอร์ท ก็น่าสนใจเรียนรู้วิถีชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ชาวบ้านต้องการ และการจัดบ้านเป็น Home stay ก็ไม่ได้ลงทุนอะไรมากนักนอกจากที่นอน หมอน มุ้ง ซึ่งโดยปกติหมู่บ้านชนบทของไทยมีสิ่งเหล่านี้ไว้สำหรับแขกหรือญาติสนิทที่มาเยี่ยมเยียนอยู่แล้ว (พจนา สวนศรี, หน้า 18)

นอกจากนี้แล้ว การท่องเที่ยวโดยพักบ้านชาวบ้านเป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการศึกษาถึงความแตกต่างของความเป็นอยู่ของชุมชนในสังคมที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจถึงสังคมที่แตกต่างกันมากขึ้น ก่อให้เกิดความตระหนักถึงการเคารพต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่แตกต่างและการให้ความสำคัญกับการสงวนรักษาชุมชนอื่นๆ มากขึ้น ดังนั้นเมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน การจัด Home stay จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำไปส่งเสริมในชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติค่อนข้างมาก สำหรับแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเมืองธุรกิจนั้นมีอยู่ในบางพื้นที่ ในส่วนของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้น หากมีการนำทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวดังเช่นการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย การท่องเที่ยวแบบพักบ้านชาวบ้าน หรือและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาใช้ในการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายย่อมจะก่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างของ

ชุมชนที่หลากหลายในจังหวัดเชียงราย เช่น วัฒนธรรมของชุมชนแถบชนบทของจังหวัดเชียงราย หรือ วัฒนธรรมของชนเผ่าต่างๆ ในพื้นที่รอบๆ จังหวัดเชียงราย เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจและการเคารพถึงความแตกต่างกันของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดถึงเรื่องการคุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมถึงการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยเป็นไปตามกลไกของกฎหมาย และมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ย่อมจะทำให้การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายเพิ่มมากขึ้น สำหรับในส่วนของการสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเมืองธุรกิจนั้น หากมีการคำนึงถึงการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีมาตรการทางกฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจให้เอื้อประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ป้องกันไม่ให้มีผู้ค้าที่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว การจัดการสาธารณูปโภคอย่างได้มาตรฐาน รวมถึงการคุ้มครองความปลอดภัยในการท่องเที่ยวให้แก่ นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ย่อมทำให้การท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เพราะจะเป็นการสร้างมาตรฐานที่ดีสำหรับการท่องเที่ยว และจะเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายให้มีความมั่นคงในระยะยาวต่อไป

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับการท่องเที่ยว

กฎหมายมีส่วนสำคัญต่อการบริหารงานของรัฐบาลในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่วางแนวทางการปฏิบัติเป็นการทั่วไปแก่ประชาชนในประเทศหนึ่งๆ ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศจะออกกฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาก็โดยเป็นการตอบสนองต่อความจำเป็นของประเทศในช่วงเวลานั้น และเพื่อเป็นการแสดงถึงแนวนโยบายของรัฐบาลนั้น โดยการท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ก็เป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องให้ความสนใจเนื่องจากการควบคุมการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพย่อมนำมาซึ่งการหลั่งไหลเข้ามาของเงินตราต่างประเทศ ดังนั้นกฎหมายที่ให้ความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของความปลอดภัย การอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางท่องเที่ยว และสุขอนามัยที่ดี ฯลฯ ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะเดินทางมาเที่ยวในประเทศนั้นมากยิ่งขึ้น

กฎหมายที่สะท้อนออกมาในรูปของการอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวและช่วยจัดระเบียบของการท่องเที่ยวนั้น อาจแบ่งกลุ่มคร่าวๆ ได้ดังนี้

2.2.1 กฎหมายกับการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐ

รัฐย่อมมีบทบาทในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวโดยแสดงออกมาในรูปของแผนพัฒนาและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังนี้

1) บทบาทของรัฐบาลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นจะพัฒนาไปในทิศทางใด ย่อมขึ้นอยู่กับรัฐบาลของประเทศนั้นๆ ในการให้การช่วยเหลือและสนับสนุนทั้งทางนโยบายและการปฏิบัติทางการท่องเที่ยว ซึ่งโดยปกติรัฐบาลของประเทศต่างๆ มักจะให้ความสนใจต่อนโยบายการท่องเที่ยวอยู่แล้ว เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศมาก โดยไม่จำเป็นต้องมีการลงทุนมากมายเท่ากับกิจการอื่นๆ เพียงแต่ประเทศมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามาเที่ยวชมเท่านั้น ความสนใจของรัฐบาลของประเทศต่างๆต่อนโยบายการท่องเที่ยวนั้นจะเห็นได้จากการที่หลายประเทศได้มีการจัดตั้งองค์การรับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่นขึ้นมารับผิดชอบงานด้านนี้ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อเป็นองค์กรปฏิบัติงาน การให้ความสำคัญและความสนับสนุนที่ดีต่อการท่องเที่ยวของรัฐบาลเป็นส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทางการท่องเที่ยวระหว่างรัฐต่อรัฐ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ช่วยทำให้เกิดมีระบบการควบคุมการขยายตัวทางการท่องเที่ยว โดยผ่านระบบการวางแผนการท่องเที่ยวในเชิงนโยบายที่ดีและมีประสิทธิภาพสูง (นิคม จารุมณี, 2544)

การมีส่วนร่วมของรัฐบาลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้นอาจเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ เช่น หากเป็นการท่องเที่ยวภายในประเทศรัฐบาลซึ่งเป็นเจ้าของสวนสาธารณะ สวนการบินแห่งชาติ สนามบิน พิพิธภัณฑ์ อุทยานประวัติศาสตร์และโบราณคดี ถนน ทางหลวง รถไฟ รถยนต์โดยสาร ท่าเรือและเรือโดยสาร รถไฟฟ้าใต้ดิน โรงแรม รีสอร์ทและสถานตากอากาศ สระว่ายน้ำ สนามกอล์ฟ ฯลฯ รัฐบาลก็จะมีส่วนในการจัดทำแผนที่ แผนที่ แผนผัง ก่อตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ข้อกำหนด ระเบียบปฏิบัติในการประกอบธุรกิจและใบอนุญาตต่างๆ การควบคุมและตรวจสอบ เก็บภาษี การเก็บรวบรวมสถิติต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (นิคม จารุมณี, หน้า 74) ฯลฯ หากเป็นการสนับสนุนทางการเงินของรัฐบาลต่อการท่องเที่ยว รัฐบาลอาจสนับสนุนในรูปแบบของการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก

พื้นฐาน เช่น สนามบิน ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยว (นิคม จารุมณี, หน้า 75) เป็นต้น

2) นโยบายของรัฐบาลต่อการสนับสนุนระบบการขนส่ง

รัฐในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบกิจการขนส่งหลายประเภท ทั้งสายการบินแห่งชาติ รถไฟ รถเมล์ และเรือ ฯลฯ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวโดยตรงมักจะมุ่งความสนใจเบื้องต้นไปที่รายได้จากการส่งออกและความเติบโตทางเศรษฐกิจ ต่อมาจะขยายความสนใจไปที่การวางแผนสังคม และองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มีลักษณะเช่นเดียวกับกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่จะต้องแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรอันเป็นทุนของการประกอบการ (นิคม จารุมณี, หน้า 82)

ไม่ว่ากิจการการขนส่งมวลชนจะเป็นการดำเนินการโดยเอกชนก็ตาม แต่รัฐก็มีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมดูแลการดำเนินกิจการให้เป็นไปโดยความปลอดภัย ทั้งนี้โดยผ่านกระบวนการควบคุมตามกฎหมาย ซึ่งในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้นั้น รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญมากเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการขนส่งมวลชนที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว ย่อมเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ หากมีการดำเนินนโยบาย และมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้ระบบการขนส่งและกิจการการขนส่งภายในประเทศพัฒนาไปในทางที่ดีและอำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยวในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

3) รัฐบาลและนโยบายการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางนโยบายเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ (นิคม จารุมณี, หน้า 83) เป็นสิ่งที่รัฐต่างๆ ให้ความสนใจมากในปัจจุบัน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในขอบเขตของการเพิ่มอัตราการจ้างงานและการส่งออก รัฐบาลในฐานะเป็นผู้จัดทำนโยบายการท่องเที่ยวโดยผ่านหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านการท่องเที่ยวจึงจำที่จะต้องกำหนดแนวนโยบายและกฎหมายที่จะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็น

เครื่องมือในการอำนวยความสะดวกแก่เศรษฐกิจของประเทศอย่างมากที่สุด ทั้งนี้กฎระเบียบที่จะออกมาควบคุมการท่องเที่ยวนั้นจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวด้วย เพื่อเป็นการดึงดูดและจูงใจให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะท่องเที่ยวมากขึ้น

การออกกฎหมายและระเบียบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวนั้น นอกจากรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทั่วไปคือการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ในบางกรณีรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยพิจารณาจากความเสี่ยงประการต่างๆ ด้วย ดังเช่น การแพร่ระบาดของโรคซาร์ หรือโรคไข้หวัดนก (Bird Flue) รวมไปถึงการเกิดภัยธรรมชาติ ดังเช่น เหตุการณ์ซึนามิ (Tsunami) ที่ผ่านมา รัฐบาลจะต้องมีมาตรการหรือแผนการที่จะนำมาใช้เพื่อป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็วด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบข้อมูลข่าวสารของแต่ละรัฐว่าจะมีความรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์โลกมากน้อยเพียงไร

2.2.2 กฎหมายกับการก่อตั้งสถาบันในการจัดการท่องเที่ยว

การก่อตั้งสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวอาจมีได้หลากหลายประเภทแล้วแต่ความต้องการของรัฐบาล เช่น อาจอยู่ในรูปกระทรวงการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งชาติ การท่องเที่ยวส่วนภูมิภาค หรือการท่องเที่ยวส่วนท้องถิ่น โดยในการจัดตั้งสถาบันดังกล่าวจะต้องเป็นไปโดยกฎหมายเฉพาะในการจัดตั้งหน่วยงานนั้นๆ ขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยว ตัวอย่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ เช่น พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อตั้งสถาบันในการจัดการท่องเที่ยว นั่นคือ "การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย" โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ระเบียบเกี่ยวกับการจัดตั้ง ทุน และเงินสำรองของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมทั้งระเบียบเกี่ยวกับการกำกับ การควบคุมและบริหารงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดให้ตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย" ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เลขาธิการคณะกรรมการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ว่าราชการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยมีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมทางด้านการตลาดและการกำกับดูแลเฉพาะธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 เป็นต้น

2.2.3 กฎหมาย กับการรักษาศิลปะและวัฒนธรรม

โดยปกติแล้วการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั่วไปคงหนีไม่พ้นการเดินทางเพื่อเข้ามาเที่ยวชมศิลปะและวัฒนธรรมของชาตินั้นๆ จึงไม่เป็นการแปลกที่ประเทศต่างๆ จะนำเสนอความพิเศษหรือสวยงามทางศิลปกรรมของประเทศตน หรือนำเสนอความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศตน สถานที่ท่องเที่ยวหลายสถานที่ในโลกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกที่เป็นที่ยอมรับในทางระหว่างประเทศ การที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางไปเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งย่อมสร้างทั้งผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบ กล่าวคือ ทางด้านบวกนั้น การท่องเที่ยวย่อมนำมาซึ่งรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ทำให้เศรษฐกิจขยายตัว เป็นต้น ส่วนทางด้านลบ ที่จะเห็นได้ชัดคงเป็นเรื่องผลกระทบทั้งต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องประสบผลภาวะมากขึ้น ทั้งจากขยะและของเสียที่มาจากนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการที่ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและทรัพยากรทางธรรมชาติบางส่วนจะถูกทำลายไปด้วย ทั้งจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์และการตั้งใจกระทำของนักท่องเที่ยว ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจะต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับเพื่อใช้ในการควบคุมการกระทำที่อาจเป็นการทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศถูกทำให้เสียหายหรือถูกทำลายด้วย สำหรับตัวอย่างของกฎหมายในประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 หรือพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ฯลฯ เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้ล้วนถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองศิลปะและวัฒนธรรมของชาติมิให้ถูกทำลาย จริงอยู่ที่กฎหมายดังกล่าวมีมาก่อนที่ทุกคนจะเริ่มสนใจกับเรื่องการท่องเที่ยว แต่นอกจากกฎหมายดังกล่าวจะนำมาใช้บังคับกับประชาชนทั่วไปที่อยู่ในประเทศแล้ว กฎหมายดังกล่าวยังสามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองศิลปะและวัฒนธรรมของชาติจากการทำลายของบุคคลอื่นๆ ซึ่งอาจมาจากต่างชาติในลักษณะของนักท่องเที่ยวด้วย เพราะรัฐใดๆ ย่อมมีอำนาจอธิปไตยในการบังคับใช้กฎหมายของตนเองเหนือดินแดนซึ่งเป็นราชอาณาจักรของรัฐตน กฎหมายจึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศิลปะและวัฒนธรรมซึ่งเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้วยสาเหตุดังที่ได้กล่าวมา

2.2.4 กฎหมายกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาในหัวข้อที่ผ่านมาว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบทั้งในด้านบวกและในด้านลบ ในด้านลบประการหนึ่งคือเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งที่สถานท่องเที่ยวต้องประสบ การดำเนินถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นเริ่มต้นมานานแล้ว แต่กระแสดความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ (สินธุ์ สโรบล,ประชาคมวิจัย ฉบับที่ 57 หน้า 15-21) ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเริ่มตั้งแต่ การประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก หรือ "Earth Summit" เมื่อปี พ.ศ. 2535 ที่ เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล อันเป็นการเริ่มต้นผลักดันให้เกิดแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ทุกคนต่างให้ความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นที่ทุกคนจะหันมาให้ความสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น

กลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นคือกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่กำหนดขึ้นมาเพื่อคุ้มครองมิให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายไปโดยง่าย และทำให้มีการให้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด รวมถึงการป้องกันมิให้เกิดมลภาวะขึ้นกับสิ่งแวดล้อมด้วย ตัวอย่างของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองพ.ศ.2535 เป็นต้น กฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือของรัฐในคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่กฎหมายนั้นจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความบังคับใช้กฎหมายว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไรด้วยเช่นกัน

2.2.5 กฎหมายกับการควบคุมการเดินทางเข้า-ออกประเทศ

เสรีภาพในการเดินทางถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งของหลักการสิทธิมนุษยชนเป็นที่แน่นอนว่าทุกคนต่างต้องการเดินทางไปไหนก็ได้โดยปราศจากเงื่อนไขบังคับ แต่ภายใต้หลักการอำนาจอธิปไตยของดินแดน รัฐต่างๆ ย่อมมีสิทธิที่จะออกกฎหมายมาใช้บังคับภายในดินแดนของตนได้ นั่นหมายความว่า เมื่อเราเดินทางเข้าไปยังประเทศใดๆ ก็ตาม เราจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ ด้วย การเดินทางผ่านเข้า- ออกไปประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นโดยปกติกฎหมายของทุก

ประเทศมักจะมีเงื่อนไขของการอนุญาตเพื่อให้มีการเดินทางเข้า-ออก เสมอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลทุกคนโดยรัฐเจ้าของสัญชาติของบุคคลย่อมมีอำนาจที่จะคุ้มครองบุคคลของตนไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดก็ตามเสมอ ในทำนองเดียวกัน รัฐผู้เป็นเจ้าของดินแดนที่บุคคลหนึ่งๆ เดินทางเข้าไบนั้นก็มีหน้าที่ที่จะให้ความคุ้มครองบุคคลนั้นเช่นเดียวกัน ในทำนองกลับกัน รัฐก็ต้องควบคุมการเดินทางเข้า-ออกประเทศของบุคคลด้วยเช่นกัน เนื่องจากการเดินทางของบุคคลย่อมก่อให้เกิดผลหลายประการเช่นกัน หากไม่มีการควบคุมการเดินทางของบุคคล บุคคลในประเทศที่มีการพัฒนาน้อยกว่าประเทศอื่นอาจทำการย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพในดินแดนอื่น ในประเทศอื่น ซึ่งนอกจากจะส่งผลไปในทางการขัดขวางต่อการขยายตัวของการพัฒนาในทุกท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นการเพิ่มภาระให้กับประเทศที่พัฒนาแล้วในการที่จะต้องแบกรับจำนวนคนที่เพิ่มขึ้นมากอีกด้วย อันจะก่อให้เกิดปัญหาการแย่งงานกันทำ ปัญหาการเพิ่มขึ้นของมลภาวะเป็นพิษ และปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดเงื่อนไขในการขออนุญาตเพื่อเดินทางเข้าสู่ประเทศด้วย

สำหรับจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนติดต่อกับ 2 ประเทศนั้น นโยบายเรื่องคนเข้าเมืองถือเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีคนเดินทางเข้า-ออกประเทศเพื่อการท่องเที่ยวมาก ดังนั้นกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้จะต้องมีประสิทธิภาพมากด้วย

ตัวอย่างของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ได้แก่ พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และ พ.ศ. 2523 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 พระราชบัญญัติการเดินทางเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 พระราชบัญญัติการเดินทางอากาศ พ.ศ. 2497 เป็นต้น

2.3 ทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 7-27) ได้ทำการศึกษาวิจัย ว่าด้วยเรื่องกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ และองค์การที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เอาไว้ ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวได้พบปัญหาและข้อจำกัดด้านกฎหมายที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการดำเนินการจัดทำและการดำเนินการตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วยปัญหาที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐในการบำรุง ดูแลรักษา และการวางแผนการ

ใช้

2.2 พื้นที่ที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยว ยังไม่ได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้

เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3. ปัญหาเกี่ยวกับความสะดวกในการเข้ามาท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวจากประเทศจีน

4. ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างมาตรฐานและการส่งเสริมความเป็นธรรมแก่นักท่องเที่ยวและแก่ผู้ประกอบการ

5. ขาดมาตรการในการจูงใจเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยว

จากการศึกษาบทบัญญัติทั้งหลายของกฎหมายที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันมีบทบัญญัติของกฎหมายที่จะเข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวค่อนข้างจะครอบคลุมอยู่แล้ว แต่ปัญหาส่วนใหญ่ในมิติทางกฎหมายจะอยู่ที่การประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและปัญหาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

บทวิเคราะห์

ในการทบทวนวรรณกรรมชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยเห็นด้วยกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว ทั้งในประเด็นเรื่องอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย หรือการปฏิบัติให้

เป็นไปตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยชิ้นนี้กล่าวถึงปัญหาการท่องเที่ยวโดยรวมของภาคเหนือ ไม่ได้เจาะถึงประเด็นปัญหาของจังหวัดเชียงรายโดยตรง

บริษัท แอ็ด คอนซัลแต้นส์ จำกัด (มปพ. : 10-5, 10-11) ได้จัดทำแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ผลจากการวิจัย พบว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ที่เกี่ยวข้องกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นั้น ได้แก่

1. กฎหมายบางส่วนยังขาดความละเอียดชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ
2. อุปสรรคของกฎหมายทางด้านภาษีต่อการดำเนินกิจกรรมหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
3. การขาดกฎระเบียบ ข้อบังคับทางกฎหมาย เพื่อใช้ควบคุมหรือใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินหรือในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

ดังนั้น การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับทางกฎหมาย เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงมีข้อเสนอที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานราชการหน่วยใดหน่วยหนึ่ง หรือเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาคเอกชนหน่วยใดหน่วยหนึ่ง โดยเฉพาะ การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายควรมีดังนี้

1. จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ โดยที่หน่วยงานต่างๆ จำเป็นจะต้องพิจารณาบทบาทนโยบายในการดำเนินงานให้สอดคล้องและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว
2. พิจารณา ปรับปรุง แก้ไข กฎหมายต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นที่ไม่ละเอียดชัดเจนและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
3. พิจารณาเพิ่มเติมกฎหมายต่างๆ เพื่อใช้ควบคุมหรือเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการหรือในทางประกอบกิจกรรมต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งพิจารณานำบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ควบคุมและจัดระเบียบธุรกิจท่องเที่ยว
4. แก้ไขปัญหาที่เกิดมาจากการประสานงานกันได้ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (บริษัท แอ็ด คอนซัลแต้นส์ จำกัด, 2533)

บทวิเคราะห์

ในวรรณกรรมชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยไม่เห็นด้วยว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจะเกิดจากกฎหมายขาดความละเอียด และชัดเจนเกินกว่าที่จะนำไปปฏิบัติได้ แต่น่าจะเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เนื่องจากประชาชนหลายคนจะไม่ใส่ใจในกฎหมายที่มีอยู่ หรือการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องอาจยังไม่ดำเนินการอย่างเด็ดขาดเท่าที่ควรมากกว่า ส่วนประเด็นการแก้ไขปัญหานั้น ผู้วิจัยเห็นด้วยว่าการแก้ไขปัญหที่สำคัญต้องใช้ความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกส่วนเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะไม่สามารถแก้ไขปัญหไปได้โดยง่าย เนื่องจากการแก้ไขปัญหามาตรการทางกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงย่อมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง

ยุพดี เสตพรณ (2544 : 401-418) ได้เขียนถึง ปัญหาการท่องเที่ยวและแนวทางการแก้ไข ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ
2. ปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เช่น ในบริเวณที่เป็นจุดบริการผ่านเข้า – ออกเมือง, การบริการขนส่งภายในประเทศ, การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์, การบริการสถานที่พักผ่อน, การบริการภัตตาคารและร้านอาหาร, ธุรกิจสินค้าของที่ระลึก, การเสนอขายบริการในสาธารณะ และอันตรายทางด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว
3. ปัญหาการทำลายภาพพจน์ของเมืองไทย เช่น การถูกโจมตีจากโรคเอดส์, การที่รัฐบาลใช้มาตรการรุนแรงต่อผู้ชุมนุมประท้วงจนเสียชีวิต, ปัญหาอาชญากรรม, ปัญหาผู้ก่อการร้ายภาคใต้ และปัญหาโสเภณี
4. ปัญหาการระงับกันเพราะสงคราม
5. ปัญหาสาธารณูปโภคไม่ทันการขยายตัวของการลงทุน เช่น การขาดแคลนน้ำ, การขาดแคลนระบบบำบัดน้ำเสีย, การจราจรติดขัด เป็นต้น
6. ปัญหาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย เช่น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ, สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม อาทิ ปัญหาเพศพาณิชย์, ปัญหาอาชญากรรม, ปัญหาการค้าประเวณี, ปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว, ปัญหาความไม่เสมอภาคในการมุ่งเน้นพัฒนาเฉพาะพื้นที่, ปัญหาค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง, ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณี, ปัญหา

ความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว, ปัญหาการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม, ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม

7. ปัญหาการลงทุน

8. ปัญหาด้านองค์กรและการประสานงาน

9. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย เช่น ด้านการตลาด, ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว และปัญหาด้านการบริหารและการจัดการ (ยุพดี เสดพรณ, 2544)

บทวิเคราะห์

ในวรรณกรรมชิ้นนี้ไม่ได้พูดถึงปัญหาของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายโดยตรง แต่พูดถึงการท่องเที่ยวโดยรวม ซึ่งในบางปัญหาก็เป็นปัญหาที่ทุกพื้นที่การท่องเที่ยวจะประสบในลักษณะเดียวกัน ดังนั้นในหลายปัญหาก็เป็นแนวทางที่สามารถจะนำมาศึกษาถึงปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายด้วย

ปรีชาดิ กฤชทอง และนวนนิตย์ ฤทธิรักษ์ (2536) ได้เขียนถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวเอาไว้ซึ่งสามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ปัญหาการเสนอข่าวให้เกิดภาพลบ ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวในธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม และการขนส่งไม่เพียงพอ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ปัญหาด้านองค์กรและการประสานงาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย เช่น ความไม่เคร่งครัด การเพิกเฉย หรือการละเลยของเจ้าหน้าที่ กฎหมายไม่ชัดเจนหรือมีช่องโหว่ ขีดความสามารถและอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ เป็นต้น (ปรีชาดิ กฤชทอง และนวนนิตย์ ฤทธิรักษ์, 2536)

บทวิเคราะห์

วรรณกรรมชิ้นนี้ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายโดยตรง แต่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาที่คล้ายคลึงกันที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงราย จึงไม่มีความเห็นในวรรณกรรมเรื่องนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2547: 129-131) ได้กล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเอาไว้ จำนวนทั้งสิ้น 32 ฉบับ ซึ่งได้จำแนกกฎหมายดังกล่าวออกเป็นประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายที่เกี่ยวกับองค์กรที่ดูแลสนับสนุนการท่องเที่ยว และควบคุมผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537, พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยว และมีคฤหาสน์ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528, พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2535

2. กฎหมายเกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503, พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507, พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485, พระราชบัญญัติเกาะรัตนโกสินทร์ศก 121, พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512, พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2503, พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

3. กฎหมายเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2478 (ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2547), พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509, พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และ พ.ศ. 2523, พระราชบัญญัติสุภาพกร พุทธศักราช 2469, พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พุทธศักราช 2456 และพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พุทธศักราช 2497 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2547)

บทวิเคราะห์

วรรณกรรมชิ้นนี้ได้กล่าวถึง กฎหมายฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผู้วิจัยในการเลือกกฎหมายมาทำการศึกษาว่ากฎหมายใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์เป็นอย่างมาก

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2542 : 1-478) ได้รวบรวมกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง และประกาศของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเอาไว้ 10 ฉบับ ซึ่งประกอบด้วย พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509, พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติโรงแรม พุทธศักราช 2547, พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 และพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2542)

บทวิเคราะห์

วรรณกรรมชิ้นนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบของพระราชบัญญัติ และประกาศของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมิได้มีการวิเคราะห์ตัวบทกฎหมาย และอธิบายความหมายหรือถ้อยคำของกฎหมาย ซึ่งเป็นเพียงแต่การรวมกฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้กฎหมายที่รวบรวมไว้ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2535 : 37) ได้จัดทำเอกสารประกอบการบรรยายสรุป เรื่องสถานการณ์และปัญหาของการท่องเที่ยว และมาตรการแก้ไข ในส่วนการดำเนินการปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหการท่องเที่ยว ซึ่งพบข้อเท็จจริงสองประการด้วยกัน กล่าวคือ ประการแรก กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีช่องโหว่ ไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ซึ่งควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และประการที่สอง การละเลยหรือขาดการบังคับใช้ อันเป็น

เรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน และผลประโยชน์ที่อาจเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้มีการละเว้นการปฏิบัติ หรือปฏิบัติเพื่อประโยชน์อันมิควรได้

ดังนั้นจึงเสนอให้ตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาการท้องเที่ยว นำเสนอร่างพระราชบัญญัติการท้องเที่ยว และร่างพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ โดยให้ สำนักผังเมือง กรมโยธาธิการ กรมที่ดิน สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และกรมป่าไม้ แต่งตั้งผู้แทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ (การท้องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2535)

บทวิเคราะห์

วรรณกรรมฉบับนี้เป็นแนวทางสำหรับผู้วิจัยในการวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการจัดการท้องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้น

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545: 112-117) ได้ทำวิจัยโครงการศึกษาจัดทำร่างพระราชบัญญัติการท้องเที่ยวแห่งชาติ ซึ่งผลจากการวิจัยในการประเมินอุปสรรคและปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการท้องเที่ยวของประเทศไทยนั้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ไม่มีกระบวนการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการท้องเที่ยวอย่างชัดเจน นโยบายที่ว่านี้จะต้องเป็นนโยบายในระดับชาติไม่ใช่ของการท้องเที่ยวแห่งประเทศไทย และจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ และพร้อมที่จะปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

2. กฎหมายสาระบัญญัติที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท้องเที่ยวมี 3 ฉบับคือ

- พระราชบัญญัติการท้องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2522
- พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท้องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544

ซึ่งทางคณะผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจุบันนี้ประเทศไทยยังขาดกฎหมายที่กำหนดเรื่องการท้องเที่ยวที่ครอบคลุมไปถึงการท้องเที่ยวทั้งหมด ไม่ว่าผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท้องเที่ยว ผู้ให้บริการ

ท่องเที่ยวภาครัฐ สินค้า แหล่งท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยว และผู้รับบริการท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวนั้นเอง

กฎหมายสาระบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยอ้อม ซึ่งหมายถึงกฎหมายที่ไม่ได้มีขึ้นเพื่อการท่องเที่ยวโดยตรง แต่เกี่ยวข้องโดยอ้อมกับแหล่งท่องเที่ยว ผู้รับบริการท่องเที่ยว สินค้า และบริการท่องเที่ยว กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยอ้อมนี้มีอยู่มากมายหลายฉบับ หากมีการนำเอาไปใช้อย่างจริงจังจะช่วยแก้ปัญหาการท่องเที่ยวได้ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยอ้อมมีอยู่อย่างพอเพียงที่จะใช้แก้ปัญหาได้

3. องค์การ และพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยองค์การที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง และมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายคือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภายใต้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีสำนักงานธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ซึ่งปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 แต่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชาติเกี่ยวข้องกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรอื่นๆ ของรัฐอีกมาก แต่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการหรือแก้ไขปัญหาก่เกิดจากการท่องเที่ยวแต่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจอื่นๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยไม่มีอำนาจในการร่วมมือและประสานงานตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในทางปฏิบัติอำนาจเพียงประสานงานไม่พอเพียงที่จะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินติดตามผล

แม้พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีอำนาจในการให้คำปรึกษา แนะนำ ร่วมมือ และประสานงานกับส่วนราชการ องค์กร สถาบัน นิติบุคคล และเอกชน ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร แต่นักทนายหรือนักธุรกิจไม่ได้ปฏิบัติการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ไม่มีอำนาจในการติดตามประเมินผล คงจะต้องหยุดไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เพราะกฎหมายระบุอำนาจหน้าที่เอาไว้เท่านั้น การขาดการประเมินติดตามผลการปฏิบัติเรื่องการแก้ไขปัญหาระบบการท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องสำคัญ

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า นโยบายในเรื่องแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการท่องเที่ยว ผู้ให้บริการภาครัฐ ผู้ให้บริการภาคเอกชน ตลอดจนผู้รับบริการท่องเที่ยวไม่มีความชัดเจนเพราะไม่ปรากฏเป็นนโยบายที่ชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะกำหนดทิศทางในการปฏิบัติเอง ไม่ใช่เป็นนโยบายในระดับชาติ แต่เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่หน่วยงานกำหนดขึ้นเพื่อความจำเป็นในการปฏิบัติงานให้ลุล่วงตามเป้าหมาย (ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548)

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2538 : 161-265) ได้จัดทำโครงการศึกษามลกระทบจากพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ขึ้น เพื่อศึกษามลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ หลังจากการที่พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 มีผลใช้บังคับแล้ว

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ในบางครั้งกฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดเจนแล้ว แต่การบังคับใช้กฎหมายมีปัญหา โดยปัญหาอาจเกิดขึ้นจากถ้อยคำของกฎหมายที่ยังหละหลวม หรือเมื่อมีการปฏิบัติแล้วทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาได้ ในกรณีเช่นนี้สามารถแก้ไขถ้อยคำให้เหมาะสมได้ หากกฎหมายไม่มีข้อบกพร่องแต่การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการขาดบุคลากรหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจังก็เป็นเรื่องที่จะต้องปรับปรุงในส่วนบุคลากร

ส่วนการสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่นั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 มีผลควบคุมแต่เฉพาะบริษัทท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ ดังนั้นจึงต้องการให้ครอบคลุมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทุกชนิด แต่อย่างไรก็ตามอาจเกิดปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ได้ (ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538)

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการท่องเที่ยวทั้งหมดดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่า ส่วนใหญ่แล้วงานวิจัย หรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมักจะกล่าวถึง สภาพปัญหา

ของการท่องเที่ยวโดยภาพรวมของทั้งประเทศ ไม่ได้มีการมุ่งประเด็นปัญหาที่ใดที่หนึ่งที่หนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในส่วนของวิธีดำเนินการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างไว้เป็น ประชาชน นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐและเอกชน โดยศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประชุมระดมความคิดเห็น และการสัมภาษณ์ที่มีผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนซึ่งคัดเลือกมาจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายทั้งทางภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ชี้แจงถึงกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล และได้นำเสนอถึงการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ตามลำดับในบทนี้

วิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัด
เชียงราย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางในเชิงกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกแก่
การ ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอมาตรการที่เป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพการ
ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

โดยจากวัตถุประสงค์วิจัยแต่ละข้อนั้นผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่คณะผู้วิจัยทำการสุ่มขึ้นมาเพื่อทำการศึกษาข้อมูล คือผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ทั้งในส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อันได้แก่ นายอุดม อ่อนนวล ผู้อำนวยการ สำนักงานท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดเชียงราย นายศิริ สุขทรงศิลป์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ภาคเหนือ เขต 2 ร้อยตำรวจเอกอุทิศ ว่องไว พนักงานสอบสวน (สบ ๑) ผ.๙ กก.๓ บก. ทท. นายสมเกียรติ ชื่นธีระวงศ์ นายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย นายหัสตินทรัพย์ สองสมุทร ประชาสัมพันธ์ สมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย รองศาสตราจารย์ ดร. มามะ ชิตตะสังคะ นักวิชาการ และประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมการประชุมระดมความคิดเห็นอีกจำนวนหนึ่ง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเก็บข้อมูลมาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสอบถามข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงมิได้มีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แต่ทำโดยการตั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อสอบถามข้อเท็จจริงจากผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการกำหนดประเด็นสำหรับการประชุมระดมความคิดเห็น โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ร่วมประชุมมาจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายทั้งทางภาครัฐและเอกชน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมาดังนี้

1. นายอุดม อ่อนนวล ผู้อำนวยการ สำนักงานการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดเชียงราย
2. นายศิริ สุขทรงศิลป์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ เขต 2
3. ร้อยตำรวจเอกอุทิศ ว่องไว พนักงานสอบสวน (สบ ๑) ผ.๙ กก.๓ บก. ทท.
4. นายสมเกียรติ ชื่นธีระวงศ์ นายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
5. นายหัสตินทรัพย์ สองสมุทร ประชาสัมพันธ์ สมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
6. รองศาสตราจารย์ ดร. มามะ ชิตตะสังคะ นักวิชาการ

นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีกลุ่มผู้ที่ให้ความสนใจมาเข้าร่วมประชุมอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งจากการประชุมระดมความคิดเห็น ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะมาใช้ในการตอบคำถามการวิจัยในงานวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมระดมความคิดเห็นนั้นผู้วิจัยใช้คำถามบางส่วนที่

แน่นอนตายตัว เพื่อต้องการคำตอบที่ชัดเจนในเรื่องที่ต้องการ และการใช้คำถามที่ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้ตอบแต่ละคนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำผลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและผลที่ได้จากการประชุมระดมความคิดเห็นมาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันว่าจากมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นครอบคลุมปัญหามากน้อยเพียงใด ปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนใดบ้างที่ยังไม่มีกฎหมายในการควบคุม และมีกฎหมายในส่วนใดที่มีอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการทางกฎหมาย หรือการดำเนินการทางกฎหมายในส่วนใดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ โดยคำตอบที่ได้จะเป็นการตอบสนองมติฐานของงานวิจัยว่าจังหวัดเชียงรายมีปัญหาในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวจริง และจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายต่อไป ซึ่งในส่วนของการแก้ไขปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายนั้นจะต้องวิเคราะห์ทั้งกฎหมายที่มีอยู่ว่าจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้หรือไม่ และควรจะมีการกำหนดมาตรการหรือนโยบายอย่างไรจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้ โดยในขั้นตอนของการเสนอข้อเสนอนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ว่าปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นนั้นมีวิธีการที่จะสามารถแก้ไขอย่างไรได้บ้าง และจะสามารถกำหนดเป็นมาตรการหรือนโยบายหรือทางปฏิบัติได้อย่างไรบ้าง

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

ในบทนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอถึงผลการศึกษาที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษามาทั้งหมด ทำการอภิปรายผลการศึกษา และเสนอข้อเสนอนี้สำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวต่อไป ซึ่งผู้วิจัยจะทำการตอบวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยในแต่ละข้อไป

4.1 ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน และการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในจังหวัดเชียงราย รวมไปถึงถึงแนวทางที่สามารถจะแก้ไขและพัฒนา มาตรการทางกฎหมายและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสม เพื่อลดอุปสรรคทางการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายและเป็นการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีคำถามการวิจัยทั้งสิ้น 3 ข้อดังนี้

4.1.1 สภาพกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเป็นอย่างไรบ้าง

จากการศึกษาวิจัยถึงสภาพกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน คณะผู้วิจัยพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวนั้นมีหลายเรื่องด้วยกัน ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเท่านั้น โดยในหัวข้อนี้คณะผู้วิจัยได้แบ่งแยกหมวดหมู่กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อการศึกษาวิจัยโดยได้แบ่งกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน สำหรับกลุ่มแรกได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์การที่ดูแลสนับสนุนการท่องเที่ยว ควบคุมผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนกลุ่มที่สองได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว และกลุ่มที่สามได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1.1. กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ก. กฎหมายที่เกี่ยวกับองค์กรที่ดูแลสนับสนุนการท่องเที่ยว และ
ควบคุมผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.) พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้คำจำกัดความของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผู้ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ระเบียบเกี่ยวกับการจัดตั้ง หุณ และเงินสำรองของ ททท. รวมทั้งระเบียบเกี่ยวกับการกำกับ การควบคุมและบริหารงานของ ททท. ซึ่งมีบทบัญญัติให้ตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย" ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เลขาธิการคณะกรรมการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ว่าการ ททท. โดยมีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมทางด้านการตลาดและการกำกับดูแลเฉพาะธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 ไม่รวมธุรกิจอื่นในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2.) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

3.) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลในเรื่องของการจัดตั้ง ควบคุมการดำเนินงาน รวมทั้งการกำหนดบทลงโทษสำหรับธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะพื้นที่ ธุรกิจนำเที่ยวในประเทศ และธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้การประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้มาตรฐาน และไม่เป็นการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังกำกับดูแลในเรื่องการขอรับใบอนุญาต การต่ออายุ หรือยกเลิก

การเป็นมัคคุเทศก์ประเภททั่วไป และมัคคุเทศก์เฉพาะด้วย เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในอันที่จะสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมเพื่อให้ผู้ประกอบการอาชีพนี้มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอย่างแท้จริง และตามพระราชบัญญัตินี้ยังระบุถึงการจัดตั้งสำนักงานทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในแต่ละภูมิภาคด้วย

4.) พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานในประเทศ และการไปทำงานในต่างประเทศสาขาการท่องเที่ยวของบริษัทจัดหางานให้ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย

5.) พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

6.) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจด้านโฆษณาของธุรกิจต่างๆ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ข. กฎหมายเกี่ยวกับ การดูแลและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่

1.) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองดูแลรักษาและจัดการอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติชนิดหนึ่ง ซึ่งต้องการให้มีการจัดการ การอนุรักษ์ และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน โดยอำนาจหน้าที่การดูแล และจัดการอยู่ภายใต้การบริหารของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าโดยคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ เพื่อไม่ให้สัตว์ป่าเหล่านั้นถูกทำลาย และสูญพันธุ์ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวสนใจกิจกรรมการดูนก ส่องสัตว์ในบริเวณดังกล่าว การบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวน

และคุ้มครองสัตว์ป่าสำหรับนักท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นและเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลพื้นที่บริเวณที่เป็นเขตป่าสงวน ซึ่งปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ยังคงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ

4.) พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาและอนุรักษ์ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้ยังคงอยู่สืบไป ซึ่งกิจกรรมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม จัดเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ การดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ

5.) พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียน การกำกับดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และป้องกันการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย รวมทั้งบทบัญญัติที่ระบุให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และมีการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทางศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศ ดังนั้น การดำเนินการใดๆ จึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้อย่างเคร่งครัด

6.) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษ เช่น มลพิษทางอากาศ เสียง ทางน้ำ ของเสียอันตราย ฯลฯ รวมทั้งการส่งเสริม รักษา และกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น มาตรฐานคุณภาพน้ำในแม่น้ำลำคลอง น้ำทะเลชายฝั่ง มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป มาตรฐานระดับเสียงและความสั่นสะเทือนโดยทั่วไป ฯลฯ นอกจากนี้ยังรวมถึงการกำหนดมาตรฐาน

ควบคุมการระบายน้ำทั้งจากอาคารบางประเภทและบางขนาด เช่น โรงแรม อาคารชุด หอพัก ฯลฯ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและควบคุมมลพิษจากแหล่งอื่นที่อาจจะส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในใกล้เคียง

7.) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโรงงานและการจัดการโรงงานเพื่อลดการส่งผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง

8.) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองพ.ศ.2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

9.) พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยการผังเมืองและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคารในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านผังเมือง กำหนดเขตต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว

ค. กฎหมายเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่

1.) พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโรงแรมในแหล่งท่องเที่ยว การขอใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจโรงแรม การควบคุม กำกับดูแล และการให้บริการแก่ผู้พักอาศัยของธุรกิจโรงแรม รวมทั้งบทกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

2.) พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้คำจำกัดความของสถานบริการประเภทต่างๆ เช่น สถานเต้นรำ สถานที่ที่มีอาหาร สุรา จำหน่าย สถานอาบน้ำ นวดหรือซอบตัว ฯลฯ ระเบียบว่าด้วยการจัดตั้ง การควบคุมดูแลการให้บริการแก่ผู้รับบริการจากสถานบริการเหล่านั้นทั่วราชอาณาจักร

3.) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และ พ.ศ.2523 พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมืองที่ประกาศใช้ในปัจจุบันมี 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง

พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้ชาวต่างชาติเดินทางเข้าออกประเทศไทยในฐานะนักท่องเที่ยว ดูแลเกี่ยวกับการเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวของคนต่างด้าว การควบคุมพาหนะที่เข้า - ออกประเทศตามช่องทางด่านตรวจคนเข้าเมือง

4.) พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำของเข้า การส่งของออก การเสียภาษีตามพิกัดอัตราศุลกากรของนักท่องเที่ยว รวมทั้งระเบียบว่าด้วยการตรวจของและป้องกันการลักลอบหนีศุลกากร และข้อกำหนดเรื่องการนำเงินตราเข้าออกประเทศ

5.) พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล และควบคุมมาตรฐานของภัตตาคาร ร้านอาหาร หรือกิจการประเภทอื่นที่เกี่ยวข้องในด้านความสะอาด ถูกสุขอนามัย เพื่อสนองแนวคิดในเรื่อง Clean food good taste เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการบริหารจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชนอีกด้วย

6.) พระราชบัญญัติการเดินทางเรือในน่านน้ำไทย พุทธศักราช 2456 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม ดูแล การจัดระเบียบการเดินทางเรือสมุทรเพื่อการท่องเที่ยวและกิจการท่องเที่ยวทางน้ำประเภทต่างๆ

7.) พระราชบัญญัติการเดินทางอากาศ พุทธศักราช 2497 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวในส่วนของการชำระค่าธรรมเนียมการใช้สนามบินของนักท่องเที่ยว (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547)

ง. กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.) ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมแหล่งท่องเที่ยว

- 2.) ระเบียบสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวว่าด้วยการใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งท่องเที่ยว
- 3.) ระเบียบสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวว่าด้วยการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งท่องเที่ยว
- 4.) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ควบคุมพื้นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 5.) ประมวลกฎหมายที่ดิน พุทธศักราช 2497 เป็นกฎหมายที่ควบคุมพื้นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 6.) กฎกระทรวง กำหนดวัน เวลา เปิด ปิด ของสถานบริการ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และคุ้มครองการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 7.) พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และคุ้มครองการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 8.) พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรม พ.ศ. 2544 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และคุ้มครองการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 9.) พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และคุ้มครองการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 10.) พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และคุ้มครองการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 11.) พระราชบัญญัติการประมง พุทธศักราช 2490 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และคุ้มครองการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 12.) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และคุ้มครองการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 13.) พระราชบัญญัติเรือสยาม พ.ศ. 2481 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และคุ้มครองการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

4.1.1.2 การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ส่วนประเด็นการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายนั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน สำหรับกลุ่มแรกได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ส่วนกลุ่มที่สองได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการ และกลุ่มสุดท้ายได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ โดยในแต่ละด้านก็จะมีประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

1.) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

สำหรับประเด็นปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม อันเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับการพัฒนา หรือปัญหาด้านมลภาวะ ซึ่งได้แก่การทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งอาจเกิดจากตัวนักท่องเที่ยวหรืออาจจะเกิดขึ้นจากตัวผู้ประกอบการเอง รวมทั้งปัญหาการก่อสร้างซึ่งปล่อยทิ้งร้างไว้ ตามตัวอย่างที่ได้กล่าวถึงไว้แล้วนั้น กฎหมายฉบับแรกที่จะกล่าวถึงได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการรักษา ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง เช่น ตามบทบัญญัติในหมวด 3 เรื่องการห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ ซึ่งในมาตรา 31(2) กำหนดห้ามมิให้ผู้ใด ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในสถานสาธารณะนอกภาชนะหรือที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นได้จัดไว้ และมาตรา 32 (1) กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยลงบนที่สาธารณะ ซึ่งหากมีผู้พบเห็นการกระทำความผิดอาจแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานท้องถิ่นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ (พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 51 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ประชาชนผู้พบเห็นอาจแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ชักช้า และให้ถือว่าประชาชนผู้พบเห็นการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) สำหรับผู้ฝ่าฝืน มาตรา 31 และมาตรา 32 จะต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท (พระราชบัญญัติรักษาความ

สะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 54 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 8 วรรคหนึ่ง มาตรา 15 มาตรา 20 มาตรา 22 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 35 มาตรา 39 มาตรา 40 หรือมาตรา 41 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท)

ส่วนกฎหมายฉบับต่อไปที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และปัญหาด้านมลภาวะ คือ พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดให้สภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ รักษาความสะอาดของถนน ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 23 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย สภาพัฒนาการอาจดำเนินการภายในตำบล ดังต่อไปนี้

(3) จัดให้มีและรักษาความสะอาดของถนน ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

(4) คัดกรองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) หากปรากฏว่า คณะผู้บริหาร (พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ให้ยกเลิกพินัยกรรมคำว่า “คณะกรรมการบริหาร” และ “กรรมการบริหาร” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“คณะผู้บริหาร” หมายความว่า คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล) ละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งให้คณะกรรมการบริหารทั้งคณะหรือกรรมการบริหารบางคนพ้นจากตำแหน่งได้ (พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 92 หากปรากฏว่า คณะกรรมการบริหาร กระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งให้คณะกรรมการบริหารทั้งคณะหรือกรรมการบริหารบางคนพ้นจากตำแหน่งได้ตามคำแนะนำของนายอำเภอ ในกรณีนี้ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเป็นกรรมการบริหารใหม่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่กรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่ง)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2547 มาตรา 45 (7) กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยต้องประสานและให้ความร่วมมือกับสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล

2.) แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานได้แก่ ปัญหาทัศนียภาพในแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาความทรุดโทรมในแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถาน โดยเฉพาะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานในอำเภอเชียงแสน มีวัดเก่าๆ อยู่มากมาย ซึ่งมีความงดงามของศิลปะสมัยเก่าที่ตกทอดมาสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน และเป็นสิ่งล้ำค่าที่ไม่สามารถดีเป็นราคาได้ ตามที่ได้กล่าวถึงไว้ข้างต้นว่า บ้านเรือนประชาชนอยู่ติดกับโบราณสถานมาก ทำให้สถานที่เหล่านั้นถูกบดบังด้วยบ้านเรือน หรือร้านค้าของประชาชนทำให้ทัศนียภาพของโบราณสถานต่างๆ ต้องสูญเสียไป ซึ่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 บัญญัติห้ามปลูกสร้างอาคารภายในเขตโบราณสถาน (พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 7 ทวิห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ภายในเขตของโบราณสถาน ซึ่งอธิบดีได้ประกาศขึ้นทะเบียน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี

ในกรณีที่มีการปลูกสร้างอาคารโดยมิได้รับอนุญาต ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งระงับการก่อสร้างและให้รื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันได้รับคำสั่ง

ผู้ใดขัดขืนไม่ระงับการก่อสร้างหรือรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารตามคำสั่งอธิบดี มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน และให้อธิบดีดำเนินการรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นได้ โดยเจ้าของผู้ครอบครองหรือ ผู้ปลูกสร้างไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือดำเนินคดีกับผู้รื้อถอนไม่ว่าด้วยประการใดทั้งสิ้น

สัมภาระที่รื้อถอนถ้าเจ้าของไม่ขนย้ายออกไปจากเขตโบราณสถานภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันรื้อถอนเสร็จ ให้อธิบดีจัดการขายทอดตลาดสัมภาระนั้นเงินที่ได้จากการขายเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนและการขายแล้วเหลือเท่าใดให้คืนให้เจ้าของสัมภาระนั้น) หากผู้ใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนหรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 32)

3.) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นมีปัญหาที่น่าสนใจศึกษาได้แก่ ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหามลภาวะ และปัญหาเรื่องทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเหล่านี้เช่น พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถใช้ดุลพินิจในการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะมีประโยชน์ในการใช้ที่ดินแต่ละประเภท และจำแนกบริเวณที่ตั้งของสถานที่ที่มีคุณค่าทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี จะทำให้สามารถวางผังเมืองได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิทัศน์และจะทำให้บริเวณแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 21 กำหนดให้ผู้ที่จะทำการก่อสร้าง 改建 หรือเคลื่อนย้ายอาคารต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น และหากมีการฝ่าฝืน บทบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารระงับการกระทำดังกล่าว

ข. การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการ

จากที่ได้ทำการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงปัญหาของผู้ให้บริการหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นจากภาคเอกชนหรือภาครัฐเช่น ปัญหาโหดเถื่อน ปัญหาบริษัททัวร์เถื่อน บริษัททัวร์เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ร้านค้าเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ความไม่สะดวกในการให้บริการนักท่องเที่ยว หรือปัญหาความไม่สะดวกในการแก้ไขปัญหาเมื่อนักท่องเที่ยวประสบอุบัติเหตุ เป็นต้น สำหรับกฎหมายที่จะเข้ามาดูแล ให้ความคุ้มครอง หรือช่วยในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมานั้นได้แก่ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของมัคคุเทศก์ ผู้ที่จะประกอบอาชีพนี้ต้องมีการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์รับรองและสอบเพื่อรับใบอนุญาตดังกล่าว รวมทั้งจะต้องมีความประพฤติที่เหมาะสมตามที่เขียนไว้ในกฎกระทรวง เป็นต้น สำหรับปัญหาร้านค้าเอาเปรียบนักท่องเที่ยวนั้นในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในการที่จะได้รับสินค้าที่มีคุณภาพตามที่โฆษณา และราคาที่เหมาะสม หากนักท่องเที่ยวถูกหลอกให้ซื้อสินค้าปลอม หรือราคาแพงเกินไปก็มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหาย และร้านค้าที่กระทำการฉ้อโกงหรือหลอกลวงนั้นยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดง

ข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม... ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ) อีกด้วย

ค. การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการที่เกิดจากตัวนักท่องเที่ยวเองเช่น ปัญหายาเสพติด เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีพรมแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นจุดผ่านของยาเสพติด หากนักท่องเที่ยวคนใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้กำหนดโทษสำหรับผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษ

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสะอาดในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยได้ คือ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2485 ซึ่งหากมีการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมไทยที่ดีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ชาวต่างชาติได้รับรู้ย่อมจะช่วยส่งเสริมให้ชาวต่างชาติประพฤติตนให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

4.1.2 ปัจจุบันจังหวัดเชียงรายมีอุปสรรคทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ทั้งหมด 7,298,981 ไร่ มีพื้นที่ส่วนที่เป็นป่าไม้ทั้งสิ้น 2,386,875 ไร่ พื้นที่เพื่อการเกษตร 2,245,446 ไร่ และพื้นที่ไม่ได้จำแนก 2,666,660 ไร่ (การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.) นั้นหมายความว่าจังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางธรรมชาติ ได้แก่ วนอุทยานน้ำตกขุนกรณ์ อุทยานแห่งชาติดอยหลวง ถ้ำมูม ถ้ำปลา ดอยแม่สลอง ถ้ำเสาหินพญานาค วนอุทยานขุนน้ำนางนอน จุดชมวิวดอยช้างมูบ ดอยเชียงเมี่ยงและสบรวก ดอยผาตั้ง และภูชี้ฟ้า (การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย สำนักงาน

ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.) หาดเชียงราย ฯลฯ เป็นต้น นอกจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว จังหวัดเชียงรายยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และ ศาสนสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ พระธาตุดอยตุง ฯลฯ และด้วยความที่เชียงรายเป็นจังหวัดที่อยู่ติดกับชายแดนประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรมเกิดขึ้น ได้แก่ บ้านห่อชา (หมู่บ้านชาวอาข่า) หมู่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร ฯลฯ เป็นต้น จากการศึกษาวิจัยแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งมีการจัดการท่องเที่ยวพบว่ายังมีปัญหาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวอยู่มาก โดยในเขตอำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวมาก ซึ่งทำให้สามารถพบเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการท่องเที่ยวมากที่สุด และจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มของปัญหาออกเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการศึกษาวิจัย โดยจะได้อธิบายตามลำดับต่อไป

4.1.2.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายนั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งโครงสร้างหลักของการท่องเที่ยวเป็น 3 องค์ประกอบ กล่าวคือ 1) องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) องค์ประกอบด้านผู้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ 3) องค์ประกอบด้านผู้รับบริการ หรือนักท่องเที่ยว โดยจัดกลุ่มปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ปรับเข้ากับโครงสร้างหลักข้างต้น โดยจากการศึกษาวิจัย ได้ผลปรากฏดังนี้

ก. ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาจแยกออกพิจารณาตามกลุ่มปัญหาได้ ดังนี้

1) ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม

ท่าเรือบ้านผาเสด็จ

จากการสำรวจในพื้นที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พบว่าแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อยู่ค่อนข้างห่างไกลกันมากพอสมควร การเดินทางท่องเที่ยวรอบๆ จังหวัดไม่สามารถใช้เวลาสั้นๆ ได้ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวค่อนข้างน้อย จึงไม่มีการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยว ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งถูกทิ้งร้าง เช่น บริเวณท่าเรือบ้านผาเสริฐ ซึ่งมีป้ายบอกทางเข้าท่าเรือ แต่ภายในไม่สามารถจอดเรือได้ เนื่องจากท่าเรือที่อยู่วินน้ำเสียหายไปแล้ว และไม่มีการซ่อมแซมแต่ประการใด

ทางเข้าท่าเรือบ้านผาเสริฐ

นอกจากการปล่อยสถานที่โดยไม่มีการดูแลรักษาแล้วยังมีการทิ้งขยะบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ทำให้ภูมิทัศน์ในบริเวณดังกล่าวเสียไป ทั้งที่ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่นี้แล้วค่อนข้างสวยงามและอยู่ใกล้กับบ่อน้ำร้อนผาเสริฐซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง หากมีการพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่ดีเยี่ยมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งได้

บริเวณวินน้ำที่เคยใช้เป็นท่าเรือ
แต่ปัจจุบันไม่มีท่าเรือแล้ว

ขยะบริเวณท่าเรือบ้านผาเสิร์ฐ

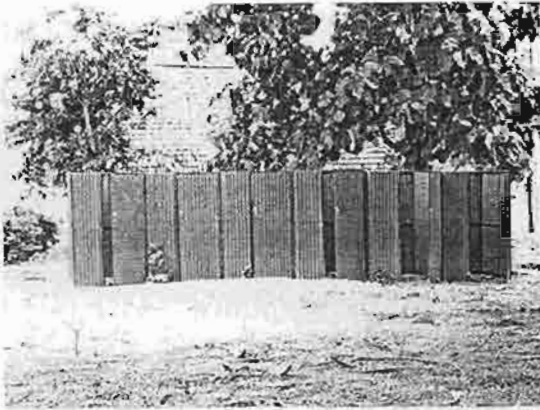
หาดเชียงราย

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณบ่อน้ำร้อนผาเสิร์ฐแล้ว บริเวณแหล่งท่องเที่ยวหาดเชียงราย ก็ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีความเสื่อมโทรม ด้วยจำนวนของนักท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในจังหวัดเชียงรายเอง นักท่องเที่ยวจึงมีจำนวนไม่มากเท่าที่ควรในวันทำการปกติ และการจัดร้านค้าริมชายหาดเชียงราย ย่อมส่งผลให้เกิดมลภาวะจากของเสียและขยะจากร้านอาหารริมชายหาดได้อย่างไม่ยาก ซึ่งปัจจุบันแม้ปัญหาเรื่องมลภาวะจะยังมีไม่มากเท่าไร (เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวยังมีไม่มากเท่าไร) แต่หากไม่มีการจัดการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลบริเวณชายหาดเชียงรายให้ดีแล้ว ในอนาคตข้างหน้าอาจเกิดปัญหามากขึ้นได้ และย่อมเป็นการทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมไปในที่สุด

ริมหาดเชียงรายบางส่วน
มีลักษณะเสื่อมโทรม

ปัญหาอีกประการหนึ่งของหาดเชียงรายคือการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขึ้นพื้นฐานยังไม่ได้เท่าที่ควร ทั้งการสร้างสุขาชั่วคราวที่ยังมีลักษณะไม่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งก่อสร้างร้างซึ่งไม่มีการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นต้น สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพเสื่อมโทรม และหากไม่มีการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพดีพอย่อมทำให้แหล่งท่องเที่ยวนี้ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ และจะเป็นการสูญเสียทรัพยากรการท่องเที่ยวไป

สุขาบริเวณหาดเชียงราย

สถานที่ถูกปล่อยร้าง

2) ปัญหาด้านมลภาวะ

ปัญหาทางด้านมลภาวะที่สำคัญที่สุด พบเห็นบ่อยและง่ายที่สุดคือปัญหาทางด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอย ซึ่งพบเห็นได้เกือบทุกแหล่งท่องเที่ยว โดยมากมักไม่ใช่ปัญหาเรื่องการทิ้งขยะในที่ห้ามทิ้ง แต่กลับเป็นปัญหาในเรื่องความสกปรกรอบถังขยะ ซึ่งมักจะมีการทิ้งขยะนอกถังขยะในหลายสถานที่ ไม่เว้นแม้แต่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น บ่อน้ำร้อนผาเสริฐ ซึ่งมีการจัดที่สำหรับทิ้งขยะให้ แต่ก็ประสบปัญหาของการทิ้งขยะเรี่ยราดบริเวณรอบถังขยะ ทำให้เกิดมลภาวะทั้งในแง่ของการทำลายความสวยงามของสถานที่และความสกปรก

บ่อน้ำร้อนผาเสริฐ

ถังขยะบริเวณบ่อน้ำร้อนผาเสริฐ

จากปัญหาที่พบดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หากมีการจัดการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้ดีแล้ว บริเวณแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนผาเสริฐก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง

ขยะบริเวณริมรั้วของแหล่งท่องเที่ยว บ่อน้ำร้อนผาเสริฐ

ขยะที่ถูกทิ้งเรี่ยราดบริเวณบ่อน้ำร้อนผาเสริฐ

3) ปัญหาทัศนียภาพในแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาหนึ่งที่มักพบเห็นในแหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบคือปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย ซึ่งมักจะเป็นสิ่งทำลายทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยวแทบทุกแห่ง โดยในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบ่อน้ำร้อนผาเสริฐก็เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยเป็นสิ่งทำลายทัศนียภาพการท่องเที่ยว โดยทั้งบริเวณท่าเรือบ้านผาเสริฐ และบริเวณบ่อน้ำร้อนผาเสริฐ ต่างก็

ประสบปัญหาประการเดียวกัน คือ มีการทิ้งขยะในบางบริเวณของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดภาพที่ไม่
น่าดู และเป็นการทำลายความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ท่าเรือบ้านผาเสริรัฐ

ขยะที่ทิ้งอยู่ในบริเวณท่าเรือบ้าน
ผาเสริรัฐ ซึ่งในปัจจุบันไม่มีการใช้ท่าเรือนี้
แล้ว

บริเวณริมแม่น้ำโขงฝั่งเชียงแสน

บริเวณริมแม่น้ำโขงฝั่งเชียงแสนเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปล้านตื้อ ซึ่งอยู่
บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ติดกับชายแดนไทย พม่า และลาว ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีทัศนียภาพ
งดงาม จึงเกิดเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในกลุ่มคนทั่วไปว่าเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการ
ประดิษฐานพระหรือไม่ เนื่องจากการทำลายทัศนียภาพการท่องเที่ยวของบริเวณดังกล่าวเป็น
อย่างยิ่ง

พระพุทธรูปที่มีการประดิษฐานที่ริมฝั่งแม่น้ำ โขง
บริเวณอำเภอเชียงแสน

4) ปัญหาด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน

ปัญหาด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เห็นได้ชัดและเป็นปัญหาหนึ่งที่ปรากฏในงานวิจัยหลายชิ้นและจากการประสพด้วยตัวคณะผู้วิจัยเอง คือ เรื่องระบบการคมนาคมขนส่งในจังหวัดเชียงราย ซึ่งในปัจจุบันนับว่าเป็นปัญหาสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวและคณะผู้วิจัยเอง คณะผู้วิจัยพบว่า การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องใช้เวลามาก เพื่อที่จะเที่ยวชมได้หลายสถานที่ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีความห่างไกลกันมาก การเดินทางก็เป็นไปได้ยาก หากไม่มีรถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางเอง แม้ว่าจะมีการอำนวยความสะดวกด้วยรถยนต์ประจำทางก็ตาม แต่รถยนต์แต่ละเที่ยวก็วิ่งในระยะเวลาที่ค่อนข้างห่างกันพอสมควร ไม่สะดวกที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวจากแห่งหนึ่งไปยังแห่งอื่นได้ง่าย ทั้งที่ถนนในจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่ค่อนข้างสะดวกต่อการเดินทางท่องเที่ยว เช่น จากตลาดแม่สายเราสามารถเดินทางไปยังเชียงแสนได้โดยใช้เส้นทางถนนที่เชื่อมจากอำเภอแม่สายไปยังอำเภอเชียงแสนได้ แต่ปรากฏว่าบริเวณถนนดังกล่าวมิได้มีรถยนต์โดยสารประจำทางวิ่งต่อเนื่องเส้นทางดังกล่าวแต่อย่างใด นั้นหมายความว่าหากมิได้มีรถยนต์ส่วนตัวเดินทางจะทำให้เราไม่สามารถเดินทางจากแม่สายไปยังเชียงแสนได้โดยสะดวก อย่างไรก็ตามก็เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการเดินทางในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ซึ่งหากพิจารณาถึงวิธีการท่องเที่ยวไปยังสถานที่อื่นๆ แล้ว ก็ยังพบว่ายังมีความไม่สะดวกอีกเช่นกัน เช่น หากจะเดินทางจากแม่สาย หรือแม่จันเข้าไปเที่ยวในตัวเมือง จะสามารถท่องเที่ยวได้เพียงช่วงระหว่างวันเท่านั้น ไม่สามารถเดินทางท่องเที่ยวเวลากลางคืนได้สะดวกเท่าไรนัก เนื่องจากรถยนต์โดยสารประจำทางมิได้บริการตลอดทั้งคืน แต่จะบริการเฉพาะช่วงเวลาเท่านั้น

รถยนต์โดยสารประจำทางที่รับส่งคนโดยสารจากอำเภอเมืองไปยังอำเภอเชียงแสน

รถสองแถวบริการรับส่งผู้โดยสาร

สำหรับในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้น ปัญหาในเรื่องการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว นับเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญ กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวต่าง เช่น น้ำตกต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากมายในเชียงราย บ่อน้ำร้อนผาเสริฐ รวมถึงหาดเชียงราย ฯลฯ ทุกแห่งล้วนแต่ไม่มีรถยนต์บริการเข้าถึงสถานที่ โดยในการเดินทางของคณะผู้วิจัยไปสำรวจยังแต่ละพื้นที่ จำเป็นที่จะต้องใช้บริการของรถยนต์รับจ้าง มิฉะนั้นจะไม่สามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้โดยสะดวก จากปัญหาดังที่กล่าวมานี้ หากมีการแก้ไขปัญหามานานจนสมควรแล้ว เชื่อว่าแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายย่อมเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ไม่ยาก

ข. ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน

บริเวณโบราณสถานเชียงแสน

1.) ปัญหาทัศนียภาพในแหล่งท่องเที่ยว

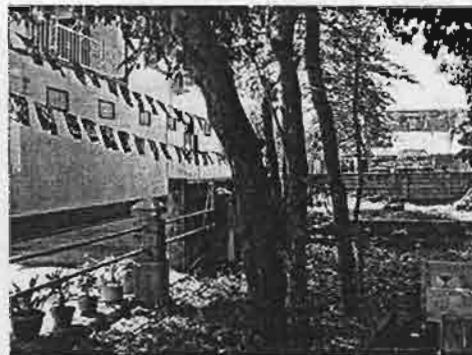
อาจกล่าวได้ว่าท้องที่มีโบราณสถานมากที่สุดในเชียงรายอยู่ในอำเภอเชียงแสน กล่าวคือ แทบจะแบ่งเขตระหว่างชุมชนและโบราณสถานออกจากกันไม่ได้ ด้วยความที่ชุมชนอยู่ใกล้กับโบราณสถานเป็นอย่างมากนี้ ทำให้อำเภอเชียงแสนต้องประสบปัญหาทางด้านทัศนียภาพในสถานที่ท่องเที่ยวทางโบราณสถานเป็นอย่างมาก โดยสิ่งที่คณะผู้วิจัยได้พบคือ โบราณสถานส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้บ้านเรือนเป็นอย่างมาก แม้จะมีการกันรั้วเอาไว้รอบโบราณสถานก็ตามแต่รั้วก็อยู่ชิดกับบ้านเรือนของประชาชนมาก นอกจาก นั้น บางแห่งก็อยู่ใกล้ร้านค้า ตู้ซ่อมรถยนต์ ฯลฯ ซึ่งทำให้ทัศนียภาพการท่องเที่ยวเสียไปมาก โดยการที่จะถ่ายรูปโบราณสถานแต่ละแห่งนั้นแทบจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาพของบ้านเรือนประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงได้ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดผังเมืองของอำเภอเชียงแสน ซึ่งไม่ได้มีการวางระบบผังเมืองที่ดี จึงพบว่าในเขตชุมชนบางแห่ง มีโบราณสถานอยู่กลางชุมชนก็มี และจากการสำรวจรอบๆ บริเวณโบราณสถานแล้วพบว่าส่วนใหญ่เป็นวัดซึ่งมีอาณาเขตค่อนข้างกว้าง แต่ที่ปรากฏในปัจจุบันมีเพียงเจดีย์ และรั้วบางส่วนเท่านั้น บริเวณที่เป็นพระอุโบสถส่วนใหญ่ก็ไม่ปรากฏ ซึ่งหากมีบริเวณของพระอุโบสถอยู่จริง

ในอดีต ในปัจจุบันนี้ก็น่าจะเป็นบริเวณที่เป็นบ้านเรือนและร้านค้าของประชาชนไปหมดแล้ว เพราะในปัจจุบันแทบจะไม่มีที่ว่างเหลืออยู่ในเขตชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงโบราณสถานเลย จึงนับว่าปัญหาเรื่องการผังเมืองที่ส่งผลต่อการทำลายทัศนียภาพของโบราณสถานในอำเภอเชียงแสนเป็นปัญหาสำคัญประการหลักทีเดียว

โบราณสถานที่ใกล้บ้านเรือน ร้านค้าและอู่ซ่อมรถยนต์

โบราณสถานบางแห่งมีธงของอู่ซ่อมรถยนต์และบริการล้างรถยนต์ อยู่รอบบริเวณโบราณสถาน

นอกจากปัญหาทางด้านทัศนียภาพที่เกิดจากการผังเมืองที่ไม่ดีแล้ว ปัญหาด้านมลภาวะนั้นเป็นสิ่งที่พบได้ง่ายที่สุดในแทบจะทุกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นการทิ้งขยะในที่สาธารณะ บริเวณโบราณสถาน เป็นต้น ในบางครั้งมีการจัดตั้งขยะไว้อยู่แล้วแต่ถังขยะอยู่ในสภาพที่ไม่ดี ทำให้ขยะถูกทิ้งออกมานอกบริเวณถังขยะ ซึ่งนอกจากจะเป็นมลภาวะแล้ว ยังเป็นการทำลายทัศนียภาพที่สวยงามของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

ถึงชยะบริเวณแหล่งท่องเที่ยว
โบราณสถานในอำเภอเชียงแสน

โดยสรุปแล้ว บริเวณแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน อำเภอเชียงแสน ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีโบราณสถานหลายแห่ง โดยแต่ละแห่งอยู่ในบริเวณชุมชนที่มีคนอาศัยอยู่แทบทั้งหมด และมีการทิ้งขยะในโบราณสถานหลายแห่งจึงมีปัญหาเรื่องมลภาวะและทัศนียภาพของสถานที่ท่องเที่ยวถูกทำลายไปค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามก็ดีพบว่ามลภาวะส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องของขยะและทัศนียภาพการท่องเที่ยวที่เสียไปมากกว่ามลภาวะทางเสียงและมลภาวะทางน้ำ

ขยะที่มีการทิ้งในโบราณสถานอำเภอเชียง
แสน

2.) ปัญหาความทรุดโทรมในแหล่งท่องเที่ยว

ในบริเวณโบราณสถานอำเภอเชียงแสนนั้นแทบจะปฏิเสธไม่ได้ว่า โบราณสถานส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะที่ทรุดโทรมตามกาลเวลาแทบทั้งสิ้น โดยมากมักจะมีการบูรณะใหม่ จึงทำให้สภาพที่ปรากฏในปัจจุบัน คงเป็นเพียงซากปรักหักพังเสียเป็นส่วนใหญ่ หลายแห่งก็ถูกทิ้งไว้ โดยมีได้มีการ

สร้างสิ่งดูแลรักษาแต่อย่างใด ทำให้โบราณสถานบางแห่งต้องอยู่ในสภาพที่เหมือนถูกปล่อยทิ้งไปเสียเฉยๆ ซึ่งหากมีมาตรการในการจัดการและดูแลรักษาโบราณสถานที่ดีแล้ว อาจส่งผลให้อำเภอเชียงแสนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของจังหวัดเชียงรายที่ทรงคุณค่าทีเดียว

โบราณสถานบางแห่งอยู่ริมถนนและไม่ได้รับการดูแลแต่อย่างใด

3.) ปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถาน

ดังที่ได้กล่าวไปในตอนต้นว่าแทบทุกพื้นที่ของอำเภอเชียงแสนล้วนแล้วแต่เป็นพื้นที่ที่มีการค้นพบซากโบราณสถานแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณกำแพงเมืองเชียงแสน ซึ่งรายล้อมไปด้วยวัดต่างๆ เป็นจำนวนมาก แต่เท่าที่ปรากฏในปัจจุบันนั้นเหลือเพียงบางส่วนของวัดเท่านั้น หมายความว่าพื้นที่หลายส่วนในปัจจุบันของวัดกลายเป็นที่ตั้งของบ้านเรือนไปเสียทั้งสิ้นแล้ว ซึ่งหากมีการสำรวจตรวจสอบให้ดี อาจเป็นไปได้ว่าบ้านเรือนหลายแห่งอยู่บนพื้นที่โบราณสถาน ซึ่งอาจกลายเป็นการใช้ที่ดินรกร้างที่โบราณสถานไปเสียก็ได้ อย่างไรก็ดี แม้ไม่อาจพิสูจน์ความเท็จจริงได้ในปัจจุบัน แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ การกั้นรั้วบริเวณโบราณสถานที่ยังใกล้เคียงกับที่อยู่อาศัยของประชาชนและร้านค้าต่างๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งย่อมต้องหลีกเลี่ยงไม่พันต่อการใช้พื้นที่บางส่วนรกร้างที่โบราณสถานเป็นอย่างแน่นอน ซึ่งหากมีการทบทวนกฎหมายที่คุ้มครองโบราณสถานให้ดีแล้ว อาจช่วยให้โบราณสถานหลายแห่งอยู่ในสภาพที่ดีกว่าเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

โบราณสถานบางแห่งแทบแยกไม่ออกระหว่าง โบราณสถานกับที่อยู่อาศัยและร้านค้า

โบราณสถานบางแห่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่หน้าบ้านและร้านค้า

ค. ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น
ร้านค้าบริเวณริมแม่น้ำโขงฝั่งเชียงแสน

บริเวณอำเภอเชียงแสนนั้น นอกจากจะเต็มไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวทางโบราณสถานแล้ว ยังเป็นเขตที่ติดกับริมแม่น้ำโขง ซึ่งมีทัศนียภาพงดงาม ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้น โดยมีทั้งการค้าขายสินค้า ร้านอาหาร และสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทั้ง ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหามลภาวะและปัญหาเรื่องทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยที่พบเห็นได้ง่ายที่สุดคือลักษณะของร้านค้าที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงตลอดข้างทาง ซึ่งบดบังทัศนียภาพแม่น้ำโขง ทำให้ความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวเสียไป

สภาพร้านค้าข้างทางบริเวณริมแม่น้ำโขง ใน
อำเภอเชียงแสน

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ร้านอาหารบริเวณริมแม่น้ำโขงในปัจจุบันก็ยังมีลักษณะไม่เป็นระเบียบ กล่าวคือ ตลอดริมฝั่งแม่น้ำโขงจะมีร้านจำหน่ายอาหารอยู่มากมาย และกระจายกันอยู่ใน

หลายๆ แห่ง บางแห่งก็ดูเป็นระเบียบ บางแห่งก็ไม่เป็นระเบียบ ซึ่งหากมีการจัดการให้ดีขึ้นแล้ว ย่อมจะทำให้ทัศนียภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

สภาพของที่ตั้งร้านขายอาหารบริเวณริม
แม่น้ำโขง

ร้านค้าบริเวณตลาดแม่สาย

บริเวณตลาดแม่สายซึ่งเป็นจุดท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่มีสินค้าขายมากมายและมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากนั้น ก็นับเป็นจุดหนึ่งที่ระบบการจัดระเบียบร้านค้ายังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร และยังมีปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นอีก เช่น ปัญหาของเด็กขอลานชาวพม่า หรือธุรกิจนำเที่ยวที่ไม่ได้รับการอนุญาต ฯลฯ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่หนึ่งที่ภาครัฐจำเป็นต้องจัดการให้ดีขึ้นเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวบริเวณดังกล่าวให้ได้รับการพัฒนาต่อไป

4.1.2.2 ปัญหาและอุปสรรคอันเนื่องมาจากผู้ให้บริการ

จากการศึกษาวิจัยพบว่าปัญหาอันเนื่องมาจากผู้ให้บริการนับเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยคณะผู้วิจัยได้แบ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. ปัญหาของผู้ให้บริการภาคเอกชน

1.) ส่วนที่เกี่ยวกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยตรง

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพบว่าปัญหาที่พบในการท่องเที่ยว ได้แก่

- บริษัทนำเที่ยวไม่มีใบอนุญาต

ผู้ประกอบการท่องเที่ยวบางรายไม่มีใบอนุญาตเนื่องจากไม่ต้องการจ่ายค่าใบอนุญาตประกอบการเพื่อลดต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวอาจถูกเอาเปรียบ และอาจเกิดปัญหาความไม่ปลอดภัยในการใช้บริการของบริษัททัวร์ดังกล่าว

- มัคคุเทศก์ไม่มีใบอนุญาต

ปัญหามัคคุเทศก์ไม่มีใบอนุญาตในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่มััคคุเทศก์เหล่านี้ มักจะมีความสามารถเรื่องภาษาอยู่ แต่อาจเกิดปัญหาเรื่องความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรมที่ถูกต้อง (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ “ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการ ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย” วันที่ 22 มิถุนายน 2549 ณ ห้องมรกต โรงแรมวังคำ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย)

- ความรู้ของมััคคุเทศก์มีไม่เพียงพอ

เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการที่มััคคุเทศก์ไม่มีใบอนุญาต จึงทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นนั้น

- บริษัทนำเที่ยวเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

ปัญหาบริษัททัวร์เอาเปรียบนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดทัวร์ให้นักท่องเที่ยวจะต้อง เที่ยวชมตามจุดที่บริษัทมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องด้วยเท่านั้น ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเลือกที่จะ ท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองสนใจได้

2.) ธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

- ร้านขายของขายของไม่ตรงตามราคา

โดยปกติร้านค้ามักจะมีการขึ้นราคาสินค้าให้สูงขึ้นความเป็นจริงเล็กน้อยในฤดูกาล ท่องเที่ยว เนื่องจากต้องการผลประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการที่มีคนมาเที่ยวมาก ซึ่งอาจมิได้เกิดขึ้นเฉพาะ เพียงแค่ในจังหวัดเชียงรายเท่านั้น

- ร้านค้ามีข้อตกลงกับบริษัททัวร์

ข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ ร้านค้าที่อยู่ในเครือข่ายที่บริษัททัวร์ได้ทำข้อตกลงว่าจะนำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมก็มักจะมีการแบ่งสัดส่วนรายได้ที่ตนได้จากการขายสินค้ากับบริษัททัวร์ที่นำนักท่องเที่ยวมาให้ ทำให้นักท่องเที่ยวอาจต้องซื้อสินค้าที่ราคาแพงกว่าปกติ (ข้อมูลจากการสัมมนา “ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย” วันที่ 22 มิถุนายน 2549 ณ ห้องมรกต โรงแรมวังคำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย)

- ร้านค้าขายของไม่มีคุณภาพ

ปัญหาร้านค้าเอาเปรียบนักท่องเที่ยวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากในสถานที่ท่องเที่ยวแทบทุกแห่ง ทั้งการเสนอราคาสินค้าที่สูงเกินความจริงต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และการขายของที่มีคุณภาพไม่ดีให้นักท่องเที่ยว

ข. ปัญหาของผู้ให้บริการภาครัฐ

1.) ปัญหาในการอำนวยความสะดวก

ในการท่องเที่ยวหนึ่งสิ่งหนึ่งที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวคือการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งหากนักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในการท่องเที่ยวย่อมเป็นการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ แต่ถ้าหากการเกิดความไม่สะดวกในการบริการนักท่องเที่ยวขึ้น ย่อมทำให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีในการท่องเที่ยวและเป็นการบั่นทอนประสิทธิภาพการท่องเที่ยว โดยในปัจจุบันการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายนับว่าการบริการนักท่องเที่ยวในด้านดังกล่าวอาจยังมีปริมาณไม่มากเพียงพอ

1.1) การช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดปัญหา

เมื่อนักท่องเที่ยวประสบปัญหาในการท่องเที่ยว ย่อมต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวจะต้องมีการขอความช่วยเหลือจากตำรวจท่องเที่ยวและแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจปกติ ซึ่งการดำเนินการแจ้งความจะต้องเป็นไปหลายขั้นตอน และการติดตามเรื่องต้องเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานซึ่งเกิดความยุ่งยากขึ้นมา หากเกิดความไม่สะดวกในการแก้ไขปัญหาเมื่อนักท่องเที่ยวประสบอุบัติเหตุ หรือไม่ได้รับความปลอดภัยจาก

การท่องเที่ยว และไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ ย่อมทำให้การท่องเที่ยวไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2) การอำนวยความสะดวกทางด้านข้อมูล ข่าวสาร

การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเรื่องข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นับเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวทราบ ซึ่งปัจจุบันเชียงรายยังมิได้มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีพอในส่วนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.3) การอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดน

ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับจุดผ่านแดนว่า ในปัจจุบันยังมีการจัดระบบบริการที่ยังไม่ดีพอทำให้การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเป็นไปได้โดยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้เสนอแนวทางการแก้ไขว่าควรจะมีการจัดจุดพักนักท่องเที่ยวสำหรับการเดินทางผ่านแดนที่สะดวกสบาย และเพิ่มมาตรการในการตรวจสอบเอกสารการผ่านแดนที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4) การคมนาคม

การคมนาคมขนส่งจัดเป็นปัญหาอีกหนึ่งปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการเดินทางในจังหวัดเชียงราย เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายจะต้องโดยสารรถยนต์ประจำทางที่เดินรถในระหว่างวันไม่มากนัก และไม่ได้มีปริมาณที่มาก ทำให้การเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่ห่างไกล ย่อมเป็นไปได้ยากหากไม่มีรถยนต์ที่สามารถจะเดินทางไปได้ด้วยตนเอง

2.) ปัญหาในเรื่องการควบคุมและตรวจตราการปฏิบัติตามกฎหมาย

2.1) การควบคุมใบอนุญาตนำเที่ยวและอื่น ๆ

ดังที่ได้กล่าวไปในเรื่องการเกิดขึ้นของบริษัทนำเที่ยวเถื่อน และมัคคุเทศก์เถื่อน ยังเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ เนื่องจากการตรวจตราการได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการท่องเที่ยวอาจยังมีอยู่อย่างไม่เพียงพอ ผู้ประกอบกิจการหลายรายที่ผิดกฎหมายจึงยังสามารถที่จะประกอบกิจการอยู่ได้ โดยไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งหากมีการดำเนินการอย่างเข้มงวดในเรื่องดังกล่าว ย่อมอาจช่วยแก้ไขปัญหากับการท่องเที่ยวไปได้ส่วนหนึ่ง

2.2) การควบคุมความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

ปัจจุบันตำรวจท่องเที่ยวอาจมีอยู่ในปริมาณที่พอสมควรอยู่แล้ว แต่ในบางท้องที่ที่อยู่ห่างไกล เช่น การท่องเที่ยวตามดอยต่างๆ หรือแม้กระทั่งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่นๆ ฯลฯ ย่อมอยู่นอกเหนือการสอดส่องดูแลจากเจ้าหน้าที่

2.3) การควบคุมกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นอกเหนือจากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดแล้ว ยังมีปัญหาที่ไม่สามารถควบคุมได้ก็คือ

- ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม

ปัจจุบันยังไม่สามารถป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวไม่รู้วัฒนธรรมไทยและอาจประพฤติดนไม่เหมาะสมกับสถานที่ ซึ่งส่วนนี้อาจต้องขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมของพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

- ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

ดังที่กล่าวไปว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ การที่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่นการขายสินค้าที่ระลึกต่างๆ มักจะมีการตกลงกับบริษัทนำเที่ยว และอาจมีการขายสินค้าในราคาที่ไม่เป็นธรรม เพื่อผลประโยชน์ในทางธุรกิจ ซึ่งหน่วยงานของรัฐยังไม่สามารถจัดการได้และยังไม่มีแนวทางใดที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม

4.1.2.3 ปัญหาและอุปสรรคอันเนื่องมาจากผู้รับบริการ

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวผู้รับบริการเอง เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดอุปสรรคขึ้นและเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวอาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งนอกจากจะเป็นการทำลายภาพพจน์ที่ดีของการท่องเที่ยว เป็นความเสียหายแก่ทรัพย์สินและร่างกายของนักท่องเที่ยวแล้ว บางครั้งยังเป็นปัญหาที่ส่งผลเสียหายต่อผู้ประกอบการด้วย

ปัญหาอันเกิดจากนักท่องเที่ยวเอง ได้แก่ การที่นักท่องเที่ยวไม่รู้จักขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมของประเทศไทยที่ดีพอจึงทำให้การวางตัวของนักท่องเที่ยวในบางครั้งอาจไม่เหมาะสม สถานที่ เช่น

- การปฏิบัติของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งอาจไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่รู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีของประเทศไทย

- ปัญหาของนักท่องเที่ยวบางส่วนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมทำให้เกิดความสกปรกในสถานที่ท่องเที่ยว หรือมีการทำลายโบราณสถาน (ข้อมูลจากการสัมมนา “ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย” วันที่ 22 มิถุนายน 2549 ณ ห้องมรกต โรงแรมวังคำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย)

- นักท่องเที่ยวไม่เคารพกฎของการเข้าพัก มีการนำหญิงบริการเข้ามาพักอาศัยด้วยซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทรัพย์สินหายและการถูกมอมยา เป็นต้น (ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545)

- นักท่องเที่ยวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยการปลอมหนังสือเดินทางและวีซ่าเพื่อผ่านเข้าประเทศไทย (ข้อมูลจากการสัมมนา “ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย” วันที่ 22 มิถุนายน 2549 ณ ห้องมรกต โรงแรมวังคำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย) เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าวนับว่าเป็นปัญหาหลักของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในการท่องเที่ยวในเชียงราย ซึ่งจะต้องมีการกำหนดมาตรการและนโยบายที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจะทำให้การท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จอย่างมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่าจังหวัดเชียงรายมีปัญหาดังกล่าว ที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม มลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว ภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย การบุกรุกแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ฯลฯ เป็นต้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับผู้ให้บริการท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งเป็นสองส่วน ได้แก่ ภาครัฐยังมีปัญหาเรื่องการค้าเงินเพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดปัญหา ในปัจจุบันยังมีกลไกที่ยังยาก เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว ส่วนภาคเอกชน เช่น บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ยังมีปัญหา

เรื่องผู้ที่ให้บริการบางส่วนไม่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงค่าธรรมเนียมในการประกอบวิชาชีพ ฯลฯ เป็นต้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักท่งเที่ยวเอง ทั้งในส่วนของนักท่งเที่ยวที่มีการปลอมเอกสารเพื่อทำการเข้าเมืองและปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดบริเวณชายแดน ฯลฯ เป็นต้น

4.1.3 มีแนวทางใดหรือไม่ที่สามารถจะพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นและข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยได้พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายในภาพรวมนั้นแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นด้วยกัน ส่วนแนวทางที่จะพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อก่อให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายนั้น ย่อมต้องคำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ว่าไม่สามารถให้การได้อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการอธิบายในรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.3.1 ปัญหาเรื่องความสะอาดเรียบร้อยและมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาเรื่องความสะอาดเรียบร้อยและมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยวนับเป็นปัญหาสำคัญในทุกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ทั้งในเรื่องของการทิ้งขยะในที่สาธารณะและการทิ้งขยะในที่จัดให้แต่ก็ยังก่อให้เกิดความสกปรก โดยในปัญหาดังกล่าวมีกฎหมายที่บังคับอยู่แล้ว เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการรักษา ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยหากเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ให้มากขึ้นย่อมทำให้การบังคับใช้กฎหมายประสบความสำเร็จมากขึ้น และช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี อีกทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

ทั้งนี้ในการสนับสนุนต่อนโยบายทางกฎหมายดังกล่าวนั้น จังหวัดเชียงรายจำต้องอาศัยบทบาทของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้อำนาจหน้าที่และประสานประโยชน์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการดูแลรักษาจังหวัดเชียงรายให้มีการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเรื่องความสะอาดเรียบร้อย โดยการดำเนินงานของราชการส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงรายมี